

GEÇERKEN

güzel bir iz bırakmak için

Mart 2024 · Sayı: 42

HER BİRİMİZİN ELİNDE KAPANMAYACAK YARALARI,
DİLİNDE YARIM KALMIŞ CÜMLELERİ VARDI.

”

TEMAŞA

Kurt Ağzı ve Kurt İzi Motifi

Halıların dili adına yazayım, motifler cana dair bir sohbete dursun. Tezgâhtaki “kurt ağzı” ve “kurt izi”nin sırlarını, şöylece işleyeyim: Kurdun tırnakları kar üzerinde ısıldadıkça Türk’ün zihnine halı motifi olup serpilmiştir. Korumanın ve korkusuzluğun simgesi kurt; ağzıyla gücü, ayaklarıyla hızı yansıtır. Karanlıktaki görüş keskinliği, daha tok renklerle ilmeklenir. Döşendiği halıya ayaza, kışa, fırtınaya göğüs germeyi; asaleti, itimadı, dağları, yolu, yolcuyu fısıldar. Dalgalanarak ulanan motif, insanın ayaktaşı kurdun keskin ve uzun ulumasını, yalnızlığı, sağlığı düşündürür. Adım adım ilerlenen hedefi, yeni başlangıcı, güçlenmeyi, öğrenmeyi anlatan kurda dair bu ime bakarken sanılır ki bütün destan ve efsaneleri halılar da ezber etmiş ve görülür ki kurtla kuzu bir yerde, kurtla kuş barışmış, huzur böylece her eve işlenmekte...

KUDRET AYŞE YILMAZ

Geçerken

Mart 2024 - Sayı: 42
ISSN: 2717-9990

Diyanet İşleri Başkanlığı Adına

Sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni
Cafer Tayyar Doymaz

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Dr. Lamia Levent Abul

Mali İşler ve Dağıtım Sorumlusu
Ahmet Bulut

Editör
Emin Gürdamur

Yayın Koordinatörleri
Selma Maşlak
Sümeyye Özgen
Zeynep Onar

Sosyal Medya
Asuman Aydın

Arşiv
Ali Duran Demircioğlu

Dijital Medya ve Arşiv
Şahin Bodur
Ömer Güçlü

Grafik Tasarım
Arketip Ajans

Kapak Resmi
Hacire Büküm Yılmaz

Kapak Sözü
Ali Işık

İletişim
Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü
Üniversiteler Mah. Dumlupınar Blv.
No: 147/A 06800 Çankaya/Ankara
Tel: 0312 295 86 61 - 62
Faks: 0312 295 61 92

Yazı, görüş ve önerileriniz için:
gecerkendergi@gmail.com

Abone İşlemleri
Tel: 0312 295 71 96 – 97
0312 295 72 05 – 06
Faks: 0312 285 18 54
e-mail: dosim@diyanet.gov.tr
dosabone@diyanet.gov.tr

Online Abonelik
dergiabone.diyanet.gov.tr
yayinsatis.diyanet.gov.tr

Hesap No
Döner Sermaye Daire Başkanlığı TC Ziraat Bankası,
Mustafa Kemal Mahallesi Şube IBAN:
TR61 0001 0024 8605 9943 0850 57

Yayın Türü
Aylık, Yaygın, Süreli Yayın,
Geçerken (Türkçe)

Basım Tarihi
24.02.2024

Baskı
İHLAS GAZETECİLİK A.Ş.
Merkez Mah. 29 Ekim Cad. İhlas Plaza No:11 A/41
Yenibosna Bahçelievler, İstanbul
TEL: 0 212 454 30 00

Yayımlanacak yazılarda düzeltme ve çıkartmalar yapılabilir. Yazıların bilimsel sorumluluğu yazarlarına aittir. Geçerken, Diyanet İşleri Başkanlığı yayın organıdır. Dergide yayımlanan yazı, konu, fotoğraf ve diğer görsellerin her hakkı saklıdır. İzinsiz, kaynak gösterilmeden hiçbir ortamda alıntı yapılamaz.

2 / SUAVİ KEMAL YAZGIÇ
EDEBİYATIN RAMAZANI

5 / M. FATİH KUTLUBAY
AYAKÜSTÜ SORULAR

6 / VEYSEL ALTUNTAŞ
ALEV ALATLI YA DA ÜLKE İÇİN BİR ÇERAĞ

8 / GÜVEN ADIGÜZEL
GECENİN KÖR NAKKAŞI; ÖRÜMCEK

12 / İBRAHİM TÖKEL
PATİKALAR

16 / HÜSEYİN AKIN
AVUCUMUZDAKİ FİDAN BEKLEMeye GELMEZ

20 / HÂLE SERT
GECENİN İKİ YÜZÜ

23 / GÖNÜL YONAR
ÜÇ TAVSİYE

24 / ALİ NECİP ERDOĞAN
KAFA KÂĞIDIMIZ İSTİKLAL MARŞI

26 / CANAN OLPAK KOÇ
ŞAİRİN OKUDUĞU KİTAP

28 / NURAY YÜKSEL
BİR YAZI BİR ÇİZİ

29 / ALİ IŞIK İLE SÖYLEŞİ
"İNSAN ÖZNE OLMAYI ANCAK BİR HİKÂYESİ
OLDUĞUNDA ELDE EDEBİLECEKTİR."

34 / AHMET MELİH KARAUĞUZ
TEKNOLOJİNİN DOKUDUĞU UMUT

36 / RUKİYE AYDOĞDU DEMİR
KERVANLAR VE ÇÖLDEKİ İŞARET TAŞLARI

38 / FATMA ASİYE ŞENAT
SADECE RAHMET

40 / KORAY ŞERBETÇİ
MODERN KİMYANIN BABASI CABİR BİN HAYYAN

43 / SUZAN YÖRÜK
BAŞKA SESLER: ELİSAVETA BAGRYANA

44 / SİDDİK YURTSEVER
RAMAZAN DİKMEN'İ OKUMAK İÇİN 10 SEBEP

46 / FADİM ÖZER KASAY
BİR PERDEDEN DİĞERİNE İZDÜŞÜMSSEL BİR İMGE: FARHA

48 / FATMA ÜNSAL
GEÇMİŞ ZAMANIN PEŞİNDE

R
E
T
İ
N
İ
Ç
İ

EDEBİYATIN RAMAZANI

SUAVİ KEMAL YAZGIÇ

Edebiyat, hayatın dille inşasıdır. Dil hayatı, hayat dili inşa ederken kesişme noktalarından biri de edebiyattır. Hayata dair her şeyle ilgilenir edebiyat. Gelişle gündelik hayatımızı yeniden tanımlayan ve alışkanlıklarımızı ters yüz eden ramazan ayının elbette edebiyatta bir karşılığı var. Klasik edebiyatımızda “ramazanname” yahut “ramazaniye” adıyla bir türe isim veren bu ay,

günümüz nesrine damgasını vuran yazarların kalemlerine de ilham kaynağı oldu. Biz de onların kalemlerinden geçmiş ramazanların şimdiki-nden farklarını ve ortak paydalarını okuma fırsatı bulabiliyoruz. Ramazan ve oruç elbette değişmiyor. Ancak oruç tutan insanlar değişiyor, on bir ayın sultanını yaşama pratikleri aynı kalmıyor, ramazan ayının kültürümüze etkileri farklılaşıyor.

Ramazan elbette kendi kurallarıyla gelir. İnsanı, diğer on bir aydaki konfor alanından çıkartır. Dolayısıyla kendi kurduğu atmosferde nefsimizi terbiye eder ramazan ayı. Biz bu ay vesilesiyle konfor alanımızdan çıkınca eşyaya olan köleliğimizden nasıl kurtulacağımızın, özümüzün nasıl gürleşeceğinin yol haritasını sunar bu ay. İnsanın kendi içindeki değişmeyen özünü yeniden hatırlaması için konfor alanından çıkması şart. Sezai Karakoç, *Samanyolu’nda Ziyafet* adlı kitabında orucun ajandamızı değiştirmesinin anlamını şu cümlelerle ifade eder: “Gündelik alışkanlıklar terk edilmiştir. Özge bir oluş ile gün başlar. Yücelten an-
lamın ışığında vakit daha bir kıymet kazanır. Zaman ve eşya gerçek anlamına kavuşur. İnsan bu değişikliği gün içinde derinden duyar.”

“Biz oruç tutuyoruz oruç da bizi tutmalı, oruç da acıdır.” diyen İslam medeniyet tasavvurunun merhum

şairi Sezai Karakoç, “İnsan ve Oruç” şiirinde orucu bir diriliş muştusu olarak, bir armağan olarak anlatır:

“Oruç, ruhun sesi gelir her yıl
Gümüş topuklarını dokundurur
kalbimize
Vücut dönmeğe başlar bir tapınağa
kurban gibi
Yapılır örtülür uçurumları yakan
dualardan
Ten ruhun avuçlarının içinde
Hilkat günlerinin yeniden oluşun
terlerini döker
İnsan gecesini değiştirir gündüzüne erer
Bir mevsime döndürür zamanı hiç
değişmeyen
İnsanın olma vaktidir bu erme fırsatı
Ruh emzirir anne gibi yeri göğü fecri
Yeni bir insan gelip nöbete duracaktır
Eskisi çürümüş bir heykel gibi
devrildiğinden
Ey oruç, diriltici rüzgâr, İslam baharı
Es insan ruhuna inip yüce ilham dağından
Kevser içir, âbıhayat boşalt kristal
bardağından
Susamış ufuklara insan kalbinin
ufuklarına”

Oruç tevazu ayının ibadetidir. İnsanın doğasına yaklaştığı bu ayda başka bir iftar tavsiye ediyor Arif Nihat Asya. Şair, kapsayıcılığını âdeta bütün tabiatta hissettiği orucunu “karla” açtığı şiire döküyor:

“Ey karlı köyüm, beyaz köyüm hûr
yayla,

Bir gün ki oruçluydu yamaç, dam, tarla
Yoldaydım uzakta okunurken ezanın,
Bir dağ tepesinde iftar ettim karla.”
Ramazan niçin sevilir? Cevabını
Yakup Kadri Karaosmanoğlu yazı-
yor. Ramazan ayının “büyümenin”,
“olgunlaşmanın” alameti olmasını
büyüyen bir çocuğun gözünden anla-
tıyor yazarımız. O, hatıralarını yazdığı
Anamın Kitabı’nda ramazan ayını niçin
sevdiğini şu sözlerle ifade eder: “Ben
Ramazan’ı yalnız yarı bir tatil ayı ol-
duğu için değil, ben Ramazan’ı yalnız
buram buram simit ve pide kokan
akşamları için değil; ben Ramazan’ı
yalnız iftar sofraları, sahur hoşafı, ve
sabaha kadar ısıt ısıt ısıldayan minare-
leri için değil; bana büyükler arasına
karışmak fırsatını veren vaazları ve
teravih namazları için de severim.
Bunu hak etmek gayretiyle çok defa
büyüklerle oruç tuttuğum, bazen de
birtakım şer-i hilelere başvurup oruçlu
göründüğüm olurdu. Sahur yemekleri-
ni hiç sektirmezdim...”

Yahya Kemal Beyatlı... O, insanın
oruca; orucun da insana açlığının
giderilmediği hâlleri anlatan bir şiir
yazmıştır. Bu şiir, içinde anlamlı bir
teselli de barındırır:

“Tenhâ sokakta kaldım oruçsuz ve
neş’esiz.

Yurdun bu iftarından uzak kalmanın
gamı

Hadsiz yaşattı rûhuma bir gurbet
akşamı.

Bir tek düşünce oldu tesellî bu derdime;
Az çok ferahladım ve dedim kendi
kendime:

Onlardan ayrılış bana her an
üzüntüdür;

Madem ki böyle duygularım kaldı, çok
şükür.”

Ramazan bir gün çıkagelir hayatı-
mıza. Gelişi çok önceden bilinse de
bir “sürpriz” olmadığı söylenemez.
Takvimlerde yıllar sonraki ramazan-
ların tarihlerinin bile işaretlenmiş
olması, ilk sahur, ilk iftarı, bay-
ramın ilk kahvaltısını birer büyük
sürpriz olmaktan çıkarmaz. Halide
Edib Adıvar ise çocukluk günlerini
anlattığı *Mor Salkımlı Ev*’de rama-
zan ayının gelişini anlatır. Onun
anlattığı da Yakup Kadri Karaosma-
noğlu’nun anlattığı gibi bir büyüme
hikâyesinin bariz parçasıdır: “Rama-
zan başlamıştı. Önce sokaktan geçen
erkeklerin ve çocukların ellerinde
bir yandan öbür yana salladıkları fe-
nerler, odanın perdelerinde ışıktan
yarım daireler çizerek geçiyorlardı.
Sonra sahura kaldıran davul... O
günlerde İstanbul’un bu kısmı sade-
ce eski ve geniş saçaklı ahşap evler
ile dolu idi. Ramazan gecelerinde
Ahmet Ağa beni Karagöz’e de gö-
türürdü. Üsküdar çarşısında büyük
bir kahvede oynarlardı. Sokakları
kalabalık kız erkek alay alay çocuk
hatta büyükler kahvenin bahçesine
dolarlardı.”

Refik Halit Karay, *Üç Nesil Üç Hayat*
adlı eserinde Abdülaziz, Abdülha-
mit ve Cumhuriyet diye adlandı-
dığı üç dönemi ve bu dönemlerin
yaşam biçimlerindeki değişiklikleri
ele alırken söz ramazana gelince
“Ramazan ayı boyunca şehrin ileri

gelenlerinin iftar verme geleneği
meşhurdur. On bir ayın bir sultanı
unvanıyla anılan Ramazan, her
şeyden evvel, boğaz ve mideyle
alakadardı; bu ayda bazen israf
denilebilecek bir bolluk hüküm
sürer; İstanbul, en nefis yemeklerin
her ‘Merhaba’ diyene sunulduğu
muazzam bir imarethaneye dönerdi.
Büyük konakların iftar sofrasında
yer almak için tanınmış olmaya lüzum
yoktu ki...” der. Ramazan ayının
değişenlerini ve değişmeyenlerini
en güzel anlatan bölümlerden biri
Refik Halit’in bu kitabında yer alır.
Kitap bütünüyle kuşaklar boyu bir
değişen ve aynı kalanlar denemesi-
dir. Karay’ın keskin gözlemleri ve
ironi yüklü metinlerinin en özel seç-
melerinden biri *Üç Nesil Üç Hayat*’ta
toplanır.

Ahmet Rasim, *Şehir Mektupları*’n-
da İstanbul ramazanları için “Çok
şükür eriştirene? Günleri sıralayan
Allah, oruçlu olan ümmetin hep-
sini yardımıyla affetsin! Ramazan
denildi mi iftarın, teravihin, sahu-
run hatıra gelmemesi mümkün mü?
Fakat arada mahya, davul meraklı-
larını da unutmak olmaz.” diyerek
söze başlar.

Necip Fazıl Kısakürek, ramazan
duyarlığına daha doğrusu duyarsız-
lığına farklı ve eleştirel gözle bakar.
Ramazanın belli alışkanlıklara
indirgenip dünyevi bir şekilden iba-
retmiş gibi davranılmasını kınar. Bir
eğlencenin gürültüsünün perdelediği
asli manayı hatırlatır okuruna:

“Karagöz seyri değil, gözyaşı dökme ayı,
Bilinmezi bilirler, bilseler ağlamayı...”

Bağlamından çıkarıldığına inandığı bu ayın gerçek anlamına vurgu yapar şair. Yine Necip Fazıl, divan edebiyatındaki “oruç bereketi”ni ve bu ayın ihtiva ettiği “kavuşma” fırsatını şu beyitle dile getirir:

“Ramazan mübarek ay, müminlerin
balayı,
Hatırla der suyu bal, kaybedilmiş
sılayı...”

Ruşen Eşref Üneydin ise iftarı bekleme imtihanını şu sözlerle anlatır: “Hâlâ beklenen top atılmazdı. O bekleme anlarında bazen ezgin, bazen tiz ses veren uzak yakın kapı tokmakları, kaba şiveli dilencilerin nakaratıydı. Hâlâ hatırımdadır: Bunlar, buğulu beyinlerde garip bir acıma ve rengi belirsiz merhamet uyandırır. Kızmak, kimsenin aklına gelmezdi.”

Faruk Nafiz Çamlıbel, ramazan hışusunu şiirleştiriyor:

“Alnımız secdede bulsun bizi her lahza ezan
Ve hazin ömrümüzün her günü olsun
Ramazan.”

Ramazan, duaların semaya yükseldiği aydır. İstiklal Marşı şairimiz Mehmet Akif Ersoy’un duası, tam da orucun hangi insanı tutacağıнын işareti gibidir:

“Yâ Rab, şu muazzam Ramazân hürmetine,
Kaldır aradan vahdete hâil ne ise;

Yâ Rab, şu asırlarca süren tefrikadan
Artık ezilip düşmesin ümmet ye’sse.”

Hüseyin Rahmi Gürpınar *Son Arzu* romanında on bir ayın sultanını şu sözlerle anlatır: “Ramazan her yana bet bereket getiren, en çok yenilip içilen pek kutlu bir aydır. Bu kutlu ayın girişinden önce, gücüne göre, zengin, fakir herkes kilerini reçel, pastırma, sucuk, peynir, makarna, güllaç ve benzerleri ile doldurur. Bu ayda sokaklarda başıboş gezen köpeklerle varıncaya dek hiçbir kimse aç kalmaz. Ve hemen her aile çorbasıyla, tuzlusuyla, tatlısıyla, hoşafıyla, soğukluğuyla iftar eder. Soylu zenginlerin konaklarında sofralar hemen herkese açıktır. Kapı çalan dilenciler, boş döndürülmez. Herkes yer, yedirir. Bu, eşsiz bir bol bol yedirme, doyurma, ağırlama ayıdır.”

Ramazan ayının edebiyattaki yansımaları elbette bunlardan ibaret değil. Ancak bir hurma çekirdeği miktarınca alıntı yapabildik burada. Edebî metinlerdeki ramazan literatürü keşfedilmeyi bekliyor.

Günümüz şiirinin en önemli temsilcilerinden Ahmet Murat’ın “İlk Oruç” şiirinden bir kıtayı anarak yazıyı bitirmek isterim. Yine bir çocuğun özne olduğu bir şiir. Bu sefer farklı olarak edebî metinlerdeki çocuk ve ramazanı bir araya getirirken şair Ahmet Murat, geçmişe değil kendi çocuğu üzerinden geleceğe atıfta bulunuyor. Bir “olgunlaşma”, “rüşt ispatı” şiiri de değil “İlk Oruç”. Bu sebeple edebiyattaki ramazan temasını değerlendirirken şimdiden kendine özgü bir yere ve anlama

sahip olduğunu söylemek mümkün bu şiir için. Ramazan bir tema olarak edebiyatımızda yer almaya devam edecek. Her mısra, her öykü, her roman, her hatıra dil üzerinden hayatımıza yeni bir söz, yeni bir bakış, yeni bir perspektif katmaya devam edecek.

“ekmek sıcak, Allah güzel, sen iyi
bu marşla aksın e-beş trafiği
eve erken gelen babanın yuva yapar
yüzüne
ekmek sıcak, Allah güzel, sen iyi”

1 "Ömür dediğin..." diye başlayan cümleyi nasıl tamamlarsınız?

Kendi kendini tüketerek kendisinden sonrasına sermaye olandır.

2 Hayatınızda olmazsa olmaz dediğiniz üç şey...

Ailem, kafa rahatlığım, iç huzurum.

3 Bir koku var sizi çocukluğunuza götüren, o koku nedir?

Yeni alınmış okul çantası kokusu.

4 Şimdiki mesleğinizi yapmasaydınız ne yapmak isterdiniz?

Yalnızca sevdiğim kitapları okuyup istediğim yazıları yazarak hayatımı kazanabileceğim bir iş.

5 O kitabın/öykünün kahramanı sizi neden çok etkiledi?

Çünkü sevilmemiş kimse tarafından. Sevilmeyenleri seslerindeki çatırtıdan tanırım.

6 Özlemek deyince aklınıza ilk gelen?

Çocukluğumun yazları.

7 Hayatınızda "bu benim kırılma noktam" diyebileceğiniz bir ânınız?

Oğlumu kucağıma aldığım an.

8 Mevsimlerden hangisi?

Yaz.

9 Tarihte bir olaya şahitlik etme imkânınız olsa hangi olayı seçerdiniz?

Hız. Âdem'in dünyaya ilk adım atışını.

10 Cevabını çok merak ettiğiniz bir soru...

"Nerdedir yerle gök arasındaki ulak, nerede biz?"

11 Kederlendiğinizde yaptığınız şey?

Yalnız kalmak.

12 Hayatta rafa kaldırdıklarınız?

Çok sevsem de resim yapmak.

13 Ruhunuzda iz bırakan biri?

Dedem.

14 En sevmediğiniz özelliğiniz?

Detaycılık.

15 Ruhunuz nereli?

Biraz Güney Amerikalı biraz Kafkasyalı biraz da Harezmi.

16 Gözünüzü kapattığınızda duyduğunuz/duymak istediğiniz o ses?

Bir yağmur ormanında birbirine karışan bin çeşit ses.

17 Geçerken gördükleriniz...

Renkler ve harfler.

18 Bir notunuz var mı?

Teşekkürler.

AYAKÜSTÜ SORULAR?

ALEV ALATLI YA DA ÜLKE İÇİN BİR ÇERAĞ

VEYSEL ALTUNTAŞ

Alev Alatlı, medeniyetimizin üzerinde kurulduğu değerleri gündeme taşımış ve bunu bulunduğu her ortamda korkusuzca dile getirmiş bir çerağdır.

Ülkeler bulundukları coğrafyanın özellikleri bakımından çeşitli maddi, fiziki unsurlar barındırırlar. Bu unsurlar elbette ülkeden ülkeye göre değişir. Ve her ülke sahip olduklarının güzelliği, işlevselliği ile övünür. Bu övünme bir korunma refleksi olarak da kendisini geleceğe aktarabilme güdüsü olarak da düşünülebilir. Bu varlıkların hem ülke içinde hem de ülke dışında tanıtımı, o devletin ya da medeniyetin güçlüğünün gösterilmesi yani bir gövde gösterisi olarak da okunabilir.

Ülkelere ait bu unsurların önemini kabul etmemek oldukça safiyane olur. Bunun yanında en az onlar kadar mühim olan kültürel, manevi unsurları da unutmamak gerekir. Bir medeniyeti geleceğe taşıyan en önemli sacayaklarından birinin kültür ve manevi değerler olduğunu göz önüne alırsak meselenin ehemmiyeti çok daha iyi kavranabilir.

Bir kültürün gelecek nesillere aktarılması da ancak ülkenin yetişmiş münevverleri vasıtasıyla mümkün olacaktır. Bu anlamda bu münevverlerin birer hazine olarak görülmesi

sanıyorum mübalağalı bir ifade olmayacaktır.

Sayfalara Sığmayacak Bir Yaşam: Alev Alatl

Ülkemiz geçtiğimiz günlerde çok önemli bir çerağını, hazinesini kaybetti: Alev Alatl.

1944 yılında İzmir’de dünyaya gelen Alatl, 2 Şubat 2024 tarihinde hayata gözlerini yumdu. Hayatı boyunca muhteşem işlere imza atan Alev Alatl sosyoloji, ilahiyat, edebiyat gibi birçok alanda çalışmalar yaptı. Bu çalışmalarının birçoğunu kitaplaştırdı. Telif eserlerinin yanında çevirmenliğini yaptığı birçok eseri de bulunan Alatl, Türkiye’nin aydınlık yüzlerinden biri olarak adlandırılabilir.

Batı’nın Gerçek Yüzünü Yazan Aydın

Alev Alatl’yı tanımlayacak en güçlü cümlelerin başında şu gelir: Batı’ya dair bütün ezberleri bozan mütefekkir. Bu ifadenin büyüklüğünü anlamak için elbette Alatl’nın eserlerini okumak, hayatına ve çalışmalarına

vâkıf olmak gerekir. Ama onun şu ifadeleri de Alatl’ya dair yaptığımız tanımlamanın doğru bir tespit olduğunun göstergesi olarak karşımızda duruyor: “Batılıların insanlık dışı tarih sayfalarından olan ve tarihlerinden silmek istedikleri sömürgecilik, maddi çıkar ve kibre dayanır. Bu iki anlayış, Batılıların dünyaya bakışlarını da içinde barındırır. Bu sebeple kendilerinden aşağı gördükleri ve hizmetli olarak kullanmak istedikleri insanları; sırf “siyah” tenli oldukları için köle olarak kullanan Batılılar, yüzyıllar boyunca müstemleke hâline getirdikleri topraklarda, yerin altını ve üstünü sömürerek kendi memleketlerini ihya edecek bir maddi çıkar da sağladılar.”

Manevi Değerlerin Onulmaz Savaşçısı

İnsan olmanın gerekliliklerini özellikle manevi değerler üzerinden yorumlayan Alatl *Aydınlanma Değil Merhamet* adlı kitabında manevi değerlerle millet olma özelliğinin ilişkisinden bahseder ve “Bir ulusun manevi enerjisi tükenmişse o ulus çökmekten kurtulamaz.” der.

Manevi değerlerin ülkeleri ayakta tutan en önemli unsurların başında geldiğini, bu değerlerin ayaklar altında olduğu bir dönemde maddi anlamda bir güçlülük görünse de asıl olarak ciddi bir zayıflığın yaşandığını ifade etmiştir.

Despotizme Reddiye

Vefatının ardından bazı kesimlerce onun aydın veya entelektüel kimliğinin sorgulandığını gördüğümüzde zihnimizde beliren şu oluyor: Onların düşünce dünyasında Batı bir mihenk taşı, kabul odası hatta kırmızı çizgi olarak yer tuttuğundan Alev Alatl'ı'yı bir aydın olarak görmemeleri çok normal. Çünkü Alatl, Türkiye'de Batı'nın yüzünü, bir anlamda foyasını ortaya çıkarmış, Batı'nın güdümünden çıkmayanlara derslerini vermiş, medeniyetimizin üzerinde kurulduğu değerleri gündeme taşımış ve bunu bulunduğu her ortamda korkusuzca dile getirmiş bir çerağdır.

Alev Alatl, birçok alanda çalışma yapmış ve bu çalışmalarını ülke insanıyla buluşturmuştur. Bu anlamda bilhassa Alatl'nın edebiyat alanındaki bazı eserlerine baktığımızda en dikkat çekici çalışmalarından birinin *Aydın Despotizmi* kitabı olduğunu görürüz. Latife Tekin'in *Gece Dersleri* kitabına yazılmış bir reddiye olarak Alev Alatl da *Aydın Despotizmi*'ni kaleme almıştır. Bu kitabında ülkede kendisinden başkasına tahammülü olmayan bir kesimi kıyasıya, doğru verilerle

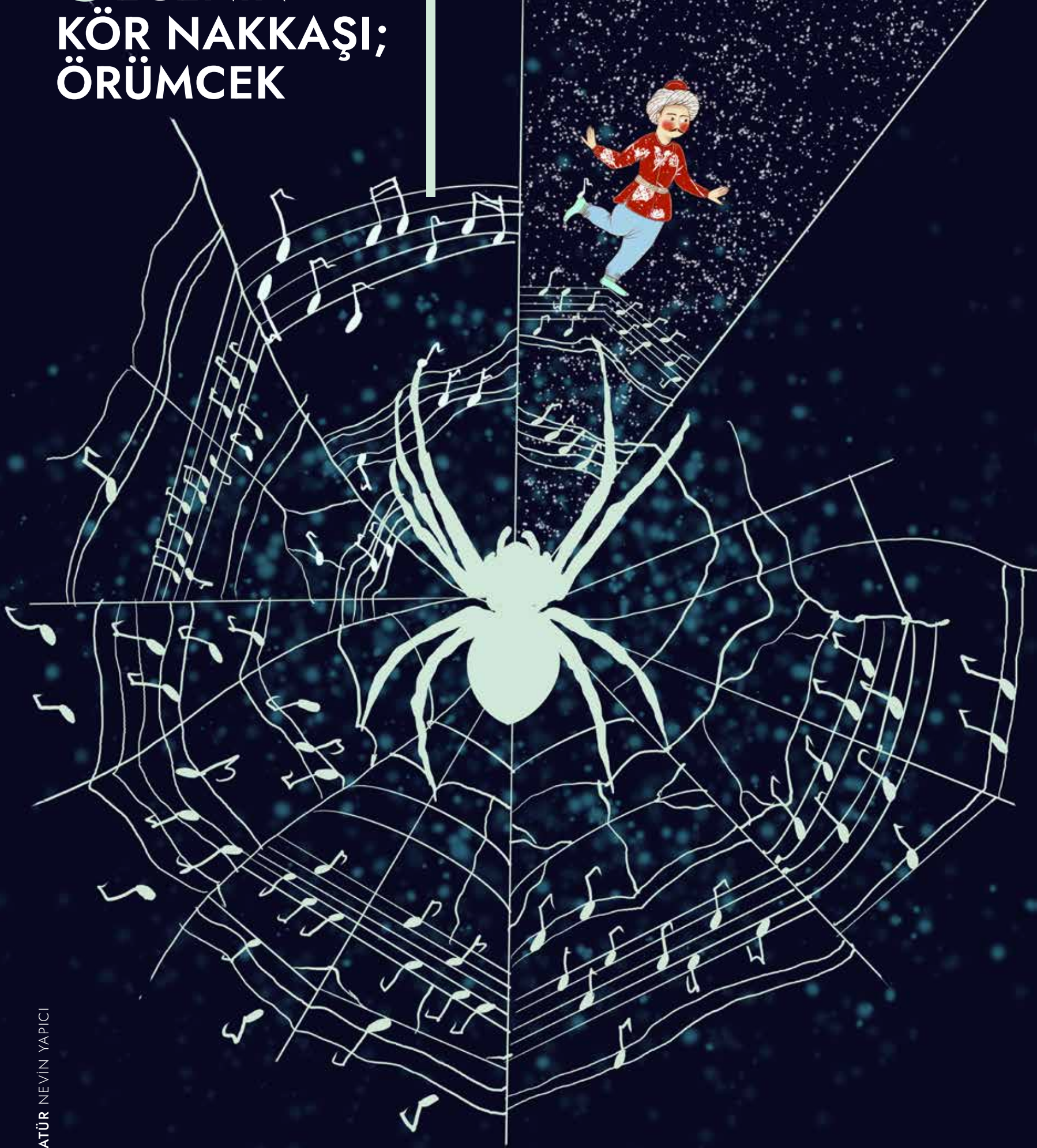
eleştirmiştir. Hatta vefatından sonra kendisi hakkında söylenen olumsuz ifadelerle âdeta toptan bir reddiye yazmış gibidir: "İstibdadın sadece belirli ve bilinen kurumların tekelinde olmadığına, Türk düşünce hayatında muhtelif köşe başlarında yerleşik aydınların 'yeni'ye geçit vermeyen tekellerini ısrarla korumak gayreti içinde olduklarına, bu tutumun özgür düşünce filizlerinin hoyratça koparılması ile sonuçlandığına, gençlerin üzerinde neredeyse sınıfsal nitelikli bir baskı yarattığına inanıyor, Türk düşünce yaşamını ve edebiyatını vesayetleri altında tutmaya çalışan bütün müstebitlere karşı çıkılması gerektiğini savunuyorum."

Alatl, son dönemde Türk düşünce dünyasının gördüğü ender şahsiyetlerden biri olduğunu yaptığı çalışmalarla, yazdığı kitaplarla ve bulunduğu ortamlarda yaptığı konuşmalarla göstermiştir. Bundan sonrasında bize düşen, bıraktığı eserlerle düşünce dünyamızı zenginleştirmek ve üzerinde durduğu manevi değerlerin inşası için çabalamaktır.

GEÇENİN KÖR NAKKAŞI; ÖRÜMCEK

GÜVEN ADIGÜZEL

*Duvara, bir titiz örümcek gibi,
İnce dertlerimle işledim bir ağ
Necip Fazıl Kısakürek*

İncecik iplerden devşirdiği sükûnetiyle o parlak ağını örmeye başladığında, dünyaya postunu seriyormuş gibi sakın ve huzurludur örümcek. Ne yaptığından emin, nasıl yapacağına hâkim. Olanca sabrı ve telaşsız titizliğiyle adım adım ilerler nihayetine. Cazibeli bir ölüm yurdu inşa etmiştir, geceye aittir bu eşsiz sanatı. Kör mimarlar gibi sessizce çalışır. Gözlerine güvenmez, koku almakta mahir değildir ama karanlığı hisseder. Karanlığın içinde yürür, herkes bilir ki ipliğin ustası, gecenin nakkaşıdır o.

Oya misali işlediği zarif tuzağını kurbanlarına hediye etmek için sabahı bekler örümcek. Gecenin üstüne şeffaf bir ölüm tülü çekmiştir artık. Ağını örür, mesleği budur. Doğar doğmaz göğsündeki iplerini sarar, üstelik bunu ailesinden öğrenmeden yapar, doğal dokumacı olarak başlamıştır hayatına. Örümceğin vücudundan salgıladığı ipeksi sıvının katılaşarak ince bir ipe dönüşme evresi, her seferinde tekrar edilerek onun havada asılı kalan bedenini bir makaraya dönüştürmektedir. Aynı incelikteki çelik tellere oranla daha sağlam ipler salgılayarak ördüğü yapışkan ölüm köprüsü, bu kör avcının şaheseridir. Yalnızca avı için tuzak değil aynı zamanda yavruları için beşikler yaptığı. Hem yemek masasıdır yani ağı hem

ninni yuvası. Ağaç dallarına, duvar köşelerine, metruk binalara, pence-re altlarına, sahipsiz odalara, eski evlere ve mümkün olan her yere tuzağını serip vaktini bekleyecektir. Ayaklarındaki hususi yağ sayesinde kendi ağına yapışmadan iplerin üzerinde kayarak ilerleyebilmesindeki sır, mühendislik sanatına dâhildir. Örümcek, ağının hakikatini hissederek yaşar.

Dişisinin erkeğini, yavruların da anneyi öldürebildiği, oldukça garip ve ölümcül ilişkiler ağına sahip örümceklerin, bu sebeple (ölüm sarmalı) yan yana gelerek dev bir ağ inşa etme şanslarının olmaması, çelikten güçlü ağlarının insanlığın hizmetinde kullanılma ihtimalini/kapısını sonsuza dek kapatmıştır. Örümcekler bir araya gelemez, en yakınlarına bile ölüm saçarak yaşam döngülerini tamamlarlar. Bu hususiyetleriyle aslında doğanın en ilginç yırtıcıları arasında yer alan örümceklerin, kendi içlerinde saldırgan ama insana karşı zararsız (karadul hariç) bir tavırları vardır. Avlarını yakaladıklarında zehir salgısıyla önce bedenlerini felce uğratarıp ardından enzimlerle eriterek hazır hâle getirdikleri yemeklerini kelimenin gerçek anlamıyla içerler. Zıplamadaki meziyetleri ve avcılık-taki ustalıkları malumdur. Gecenin müdavimi, sessizliğin hayranıdır

hepsi. “Yararlılar” sınıfında ikamet edip böcekleri ağlarına düşürmek suretiyle tabiatın dengesini sağlarlar. Ağlarını paraşüt ve uçan halı gibi kullanıp sert esen rüzgârları arkalarına alarak yalan dünyayı gönüllerince dolaşırlar. Gezginlikleri, bir başınalıkları ve hiç gidilmemiş o gizemli yerleri keşifleri meşhurdur. Çok farklı coğrafyalar, iklimler ve ekosistemlerde onlara rastlayabiliriz bu yüzden. Yüksek dağların tepelerinde, kırlarda, ovalarda, akarsu kenarlarında, suda, çölde, ağaçta, gölde yaşayabilirler. Bu etobur avcılarının yolu; kâinatın turisti olmakla birdir.

Dev Bir Arp ya da İplere Asılmış Müzik

Yapılan araştırmalar gösteriyor ki örümcekler, ağlarını titreterek elde ettikleri yankılardan ağ üzerindeki avlarının yerini tespit edip kendi aralarındaki iletişimlerde yine ağlarıyla oluşturdukları bu işlevsel sesleri kullanıyorlar. Ağ ören örümceklerin aynı zamanda başarılı birer müzisyen olduklarını ve ağlarından çıkan seslerin etkileyici bir arp dinletisine benzediğini gösteriyor yapılan deneyler. Sanatçıların eşlik ettiği, ağdaki her bir tele farklı bir ses frekansı tanımlamak suretiyle ağ yapısı içerisinde oluşturulan notalarla bilimsel olarak test edilen

**Örümcek ki
örümcek... O hendesi
şaheserinde avını
sabırla bekler ya da
bir rüzgâra atlayıp
çok uzaklara gider,
hicretnamelerde adı
hep hayırla anılır.**

bir müzikal verimden söz ediyoruz. Sekiz gözlü olmalarına rağmen insanın görme becerisine kıyasla kör sayılabilecek örümceklerin, etraflarındaki dünyayı en küçük ayrıntısına kadar dokunma/duyma hisleriyle algılamalarını açıklayan, güçlü-eş değer anlamlar taşıyor bu sanatsal verim.

Gümüşlerin parlatılmasında da kullanılan örümcek ağlarından çıkan müziğin, insanların daha önce tecrübe ettiği ilhamlardan çok daha farklı bir anlam sunabileceğini söyleyen araştırmalar, aslında bu nakkaş-müzisyenin beytül-ankebut adlı bitimsiz “mucizeler evi”nde yaşadığının en büyük işaretleri arasında.

Kusursuz Ev’in Dokumacısı

Hikâye şöyle: Lydia’da yaşayan dokuma ustası Arachne, ne yaptığının farkında bir zanaatkârdı ve tutkuyla bağlı olduğu yeteneğine, tanrıça Athena’ya bile meydan okuyacak kadar güveniyordu. Athena, Olimpos Dağı’na ulaşan bu kibirli meydan okumayı saygısızca bulsa da nihayetinde kabul edecekti. İkisi arasında gerçekleşen dokuma müsabakasının sonucunda kusursuz tekniğe sahip halısıyla tanrıçayı yenen Arachne, kazanmış olsa da Athena’nın öfkesini üzerine çekmekten kurtulamayacaktı. Tanrıça Athena’nın, Arachne’nin kibrine ceza ve belki de yeteneğine ödül olarak onu örümceğe dönüştürmesi talihin çok garip bir cilvesiydi ki hem lanetlenmiş hem de dokuma yeteneğini sonsuzluğa taşımıştı Arachne. Örümcek ağları ile dokuma sanatı arasındaki ilişkinin felsefi özünün dayandırıldığı bu mitolojik

efsane, söz gelimi Amerikan yerlilerinde “büyük ana” olarak tasvir edilen örümceğin, kader ağlarının dokumacısı olarak anlamlandırılmasına kadar uzanmıştır.

“Nessâc” (dokumacı) ağını, mimari açıdan zirveye ulaşacak titizlikte örür. Zarif ama biçare, mükemmel ama zayıf, estetik ama dayanıksız bir binadır ortaya çıkan. İnşa edilen evin, aslında kendi vazifesinde kusursuz ancak hafif bir rüzgâr karşısında bile çaresiz olması anlamlıdır. O hâlde Ankebut suresindeki (*Allah’tan başka varlıkların korumasına sığınanların durumu örümceğin durumuna benzer. Örümcek, (ağını) kendine bir yuva edinir, ama yuvaların en çürüğü de örümceğin yuvasıdır; keşke bilselerdi!*) bağlamın, örümcek ağının dünyadaki en güçlü/sağlam ama aynı zamanda en hafif madde olarak bilinmesiyle alakası muhtemeldir.

Örümceğin kusursuz evi, büyük rüzgârlar karşısında kocaman bir hiçtir mesela. Buradaki benzetme, yani “örümceğin durumu” en mükemmel ulaşmak zannıyla, “görünen”i kapsar. Akılla varılmış o “görünen” kusursuzluk, aslında daha geniş veçheden bakıldığında zayıf ve ilahi kudret karşısında çaresizdir. Teşbih, gücünü, ördüğü o ipten eve güvenip kendini koruma altında zanneden örümcek imgesinden alacaktır. Örümceğin durumu, ipten evlerini yıkılmaz kale sanan, kibir abidesi insanları imler yani. “Bilmek”teki o “keşke” etimolojik anlamıyla aşağıda olan dünyaya dâhildir. Örümceğin yuvasının “zayıflığını” başka bir imgeyle, yani dişi-erkek arasındaki ilişkinin devamlılığa sahip olmaması

ve yavru-anne arasındaki bağların kusurlarıyla da düşünebiliriz. Nihayetinde ev, dişi-erkek-yavru arasındaki bağların gücüyle yuva olur. Akılla ulaşılan zan, aslında bir perdedir. Örümcek buna meseldir.

Ağın Hakikati; Peter Parker ile Spinoza Arasında

İlk kez çizgi roman olarak yayımlandığı 1962 yılından bugüne değin çok büyük bir etki alanı oluşturan, Stan Lee-Steve Ditko ikilisinin imza attığı kurgusal kahraman Örümcek Adam, teyzesi ve amcasıyla birlikte Queens, New York'ta yaşayan Peter Parker adlı yetim gencin, bilim müzesini ziyareti sırasında radyoaktif bir örümcek tarafından ısırılmasıyla değişen hayatını konu alıyordu. Kötülere karşı mücadele eden kahramanın silahları arasında süper güçler ve reflekslerle birlikte, yaklaşan tehlikelere karşı onu uyaran "örümcek güdüsü"nün de olduğunu hatırlıyoruz. Yetim çocuk Peter Parker'ın öteki kimliği Örümcek Adam, gerçek bir örümcekten ilhamla oluşturulan imgesi, hiçbir kahraman grubuna ait olmaması ve dramatik alt hikâyesiyle yalnızca bir yıl içinde devasa bir hayran kitlesine ulaşacaktı. Örümcek ısırtığıyla başlayan süper kahraman macerasının bu kadar sevilip popülerleşmesinde, insan ile örümcek arasında kurulmuş o güçlü-görünmez bağların da bir payı olmalı. Ki Spinoza cadde-sinden yola çıktığımızda, ilerdeki dönüşlerin birinde mutlaka Peter Parker'e doğru açılan bir yol olduğu kanaatindeyim. İplerin örülmüşüyle yaşayan Peter Parker'ın yetim

bileğinden fırlattığı ağlara dönebiliriz o hâlde.

Örümceğin ördüğü ağın, aslında bedeninin bir uzantısı ve ağ parçalarının da onun maddeye uzanan belleğinin parçası olduğunu söyleyen önemli bilim araştırmacıları var. Ağ, örümceğin uzvu mudur peki? Tüm varoluşuyla ördüğü evine verilen zararın örümceği etkileyerek takip eden hareketlerine, beynine ulaşan bilgiyi karşılamasına ve doğal davranışlarına yansıdığını söyleyen bu minvaldeki biliş araştırmaları, bedensel acıyı/yorgunluğu göze alarak inşa ettiği eviyle bütünleşmiş, ruhuyla hiç ondan ayrı düşmeyen hakikatli bir nakkaşla karşı karşıya olduğumuzu söylüyor galiba bize. Ağ, aynı zamanda örümceğin sahiciliğini de temsil ediyor, ağı üzerinde kurbanlarıyla gerçekleştirdiği "çıplak" karşılaşmaların filozofların ilgisini celp etmesi de bu sebeple anlaşılır. Örümceğin bir parçası olan ağ, ölüm olgusunu tahlil etme rolünde doğal bir arena yerine geçiyor.

Mesela Spinoza'nın yakın dostları, filozofun örümcek ağına fırlattığı sineklerin hayatları için nasıl ölüme mücadele ettiklerini coşkuyla seyrettiğini ve çocuklar gibi kahkaha attığını anlatıyorlar. Spinoza'nın bu seyirlik ölüm "eğlence"sinden muradı neydi dersiniz? Hayvanların doğaları gereği ortaya koydukları gerçek davranışlarını gözlemleyen filozof, sinek ile örümceğin karşılaşmasındaki saflığı temaşa ederek ölüm olgusunun hesapsız/dışa dönük veçhelerine doğru bakar. Deleuze'e göre, örümcek-sinek sava-

şının Spinoza'yı büyülemiş olma gerekçeleri arasında, zorunlu ölümün dışsallığı ilk sırayı alacaktır. Olağan bir arenada gözlenen ölüm duygusu ve defalarca tecrübe edilebilen en saf karşılaşma... Eflatun'a atfedilen o sözü şimdi hatırlayabiliriz: "Dünyada en hırslı yaratık sinek en kanaatkâr yaratık ise örümcektir. Allah'ın en hırslı ve kararsız yaratığı en kanaatkâr olanına rızık yapması şaşılacak bir şeydir."

Örümcek ki örümcek... O hendesi şaheserinde avını sabırla bekler ya da bir rüzgâra atlayıp çok uzaklara gider, hicretnamelerde adı hep hayırla anılır. İnsanoğlunun safında böcek ordusuna karşı savaşır, Sevr Mağarası'nda Hz. Peygamber'i düşmanlarından koruyan yine odur. Kanı şeffaftır, ağzının önünde iki zehirden çengel ve iki his ayağı, ey görünmez iplerde oynayan cambaz, ey sekiz bacaklı kanatsız! Gecenin kör nakkaşı, ağına kurduğu o dev müziğin "arpist"i, Cahiz'in şahikası, "kusursuz ev"in dokumacısı, "beytül-ankebut"un muhafızı.

Nahifi'nin *Hicretname*'siyle bitirelim: "Ettiğinde gârı müşerref ol mâh / Eyledi mestûr anı hıfz-ı ilâh / Pîşgeh-i gâra gelüp ankebût / Oldu ber-âverde-i târ-ı büyü." "

Patika Düşüncesi, Terzinin Dinlencesi

Terziye dinlen demişler ayağa kalkmış.

Genellemelerin, vasatlığın, aynılığın, Heideggerce söylersek hergünlüğün cehenneminde yaşıyoruz. Sabahlar belli, akşamlar belli. Yapılacak, yetiştirilecek işler, gidilecek mekânlar, izlenecek diziler, okunacak kitaplar bile bellidir. Yollar, hep aynı caddeler, sokaklar... Daralan, sıkışan, tekrarın cehennemindeki ve fakat bu tekrardan bir ritüel çıkaramayan modern (modernist mi demeliyiz) insan.

Sürprizler oldukça azalır. Hatta sürpriz istemiyoruzdur. Akşamları huzuru bozan bir misafir, ansızın çıkagelen bir hastalık, çocuğun biten ilacı, bozulan bir musluk... Bunlara alışkın değiliz. Diziler uzun, filmler sıkıcı, kitaplar tuğla gibi. Hergünlüğün içinde alışlagelen zaman da yok artık. Zaman, asla ele geçmeyen bu büyü tılsım, bütün sihri ile kaybolmuştur. Onu ölçecek bir alet yok artık. Zaman ne saate ne takvime sığmaktadır. Chul Han'ın dediği gibi "zamanın kokusu" kaybolmuş. Çözülen, dağılan bir geçiş, bozulmuş artık zaman.

Dünya da hergünlük içinde artık tecrübe edilmeyen bir varlığa dönüşüyor. Hayret, merak, tecessüs edilecek bir dünya yok artık. Ekmeğin tadı, yazın ışığı, akşamın kederi eskilerin esatiri olmuş.

Ana yolda bir sorun var. Bütün düzenler ve hakikatler sarsılıyor. Bilindik düz yollar ve kısa yollar çalışmıyor. Amerikan sistemi de yerine talip olan Rus veya Çin sistemi de onurlu ve huzurlu bir gelecek vadetmiyor. İlerlemeci bir anlayış çerçevesinde insanlığın en olgun çağlarından olması gereken XXI. yüzyılda İsrail'in Filistin'de,

Gazze'de yapmış olduğu vahşet ötesi soykırımı nasıl anlamalı, nasıl anlamlandırmalı? Yahudilerin daha 80 sene önce yaşadığı vahşet yine Yahudi eliyle Gazzellilere yaşıatılıyor. Buradan çıkarılacak en önemli ders, insanın hiç ders almadığı, ilerlemediği ve olgunlaşmadığıdır.

İslam dünyası... İslam dünyası diye yekpare bir yapı var mı gerçekten? Böyle bir bütünden, birlikten, eskilerin deyimi ile Pax'dan söz edilebilir mi? Bu hüznü ve büyük bir hikâye. Yaklaşık üç yüz, beş yüz senelik hüznü ve büyük hikâye. Filistin'de, Afganistan'da Suriye'de olanlara bakarak bu acı hikâyenin devam ettiğini görüyoruz.

Ana yolda bir sorun var dedik. Evet, dünya sistemi çalışmıyor. Bilindik tüm ana ve ara güzergâhların işlemediği durumda ne yapılacak? İşte kadim patika düşüncesi bize yol gösterecek. Patika keçi yolu demek. Keçilerin dağ yollarında açtığı yürüyüş yolları... Dağda, yabanda mahsur kalanlar patikalarla kendini kurtarırlar. Herkesliğin ve hergünlüğün, vasatlığın, bilinen tüm ana yolların cehenneminden kurtulmak isteyenler, patikaların selamete çıkaran ancak zorlu, sert ve küçük yollarına kendini vurmaktadır.

Şövalye, Samuray, Feta

Esasında sinema bilindik anlamını kaybedeli bir hayli zaman oldu. Özellikle 2000 sonrası yükselen fantastik ve süper kahraman film enstitüsü, Martin Scorsese'nin deyimiyle sinemanın tabutuna süper çiviler çaktı. Efektlerle, dipsiz fantastik kurgularla, popüler kültüre ve tüketime yönelik basit zevklerle sinema 20. yüzyıldaki sanatsal niteliğini kaybetti diyebiliriz. Bir kavram olarak sinema bitti ama somut olarak sinema salonu da yok olmanın eşiğinde. Sinemanın yerini yeni bir anlayışla yeniden üretime sokulan dizi sektörü aldı. Diğer taraftan büyük stüdyolar, dijital online platformlara döndü. Aslında bu platformlar arada fena işler de çıkarmadı değil. *The Wire*, *Office*, *True Detective*, *Game of Thrones*, *Black Mirror* gibi önemli ve dikkat çekici yapımlar var. Bunlardan biri de menşei karmaşık bir animasyon; *Blue Eye Samurai*.

Sinemanın ölü zamanlarında bu yapım taze nefes gibi geldi. Animasyonda, Japonya'da dünyaya gelen babası Batılı, annesi Japon mavi gözlü bir çocuğun hikâyesi anlatılıyor. Japonya, XVII. yüzyılda, Edo döneminde bir süreliğine kapılarını açar yabancılara. Sonra bilindik Japon kaprisleriyle kapılar kapanır. Bu arada evlilikler yoluyla bir sürü melez çocuk dünyaya gelir. Bu çocuklara

tutucu Japon gelenekleri hoşgörü ile bakmaz. Çoğu yok edilir. Batılı babasından mavi gözlerini alan kahramanımız da böyle bir kaostan ve vahşetin içinden geçer. Düşünsenize mavi gözleriniz var ve Japonya'da kendinizi saklamaya çalışıyorsunuz. Dışlanmış bir şekilde kör bir kılıç ustasının yanında bir samuray olarak yetişen kahramanımız kendi hikâyesinin ve kötücül (Batılı) babasının peşine düşer. Uzak doğuluların çok iyi işlediği bir intikam hikâyesi var karşımızda. (*Oldboy*, *Lady Vengeance*, *Internal Affairs* ilk akla gelenler.) Animasyon, içeriği yanında anlatımı, incelikli işçiliği ve üslubu ile de ilgiyi hak ediyor. Bu arada Japonya'nın son derece karmaşık kültürel iklimini de tanıma fırsatı sunuyor. Tabii film boyunca Japon kült ve epik sinemasının ustalarına da saygılar sunuluyor. Özellikle Aki Kurosawa'nın *Yojimbo* ve *Sanjuro* filmlerine.

Ama benim bu yapımı bu kadar sevmemin asıl nedeni Batı kültürü ile Japon kültürünün karşılaştırılması oldu. Japonların gözünden Batılılar ve eser miktarda Batılıların gözünden Japonlar. Film bu konularda verdiği cesur ve sert mesajlarla da dikkat çekiyor. Japon kültürünün nüfuz edilemezliği ve karmaşıklığı da film boyunca bize eşlik ediyor. Samuraylar her zaman ilgi çekici

tipler oldular; tıpkı şövalyeler gibi. Bunların arasındaki ilişki evvelden beri kafamı kurcalayan bir meseleye dönüştü. Ve bu kavramlara Arap-İslam kahraman tipi olan "*Fetâ*" eklendi. Fetâ, İslam geleneğinde çok önemli bir kavram olan *fütüvvet*'e kaynaklık eden derin bir kelime; genç, delikanlı, yiğit, cömert kimse demek. Hem İslam öncesi Arap toplumunda kökleri var hem İslam sonrası özellikle tasavvuf geleneğinde önemli bir yeri var. Bizce Arap asabiyesiyle ilgili olarak fetâ, Batıdaki şövalyeliği ve Japonya'daki samurayları çağrıştırmakta.

Başlı başına ayrı bir yazı hak eden *samuray*, *şövalye*, *fetâ* üç farklı dünyada, gelenekte yer bulmuş üç önemli kavram, karakter, tip. Bir Orta Çağ kurumu olan ve o çağa ruhunu veren şövalyelik, Japonya'da samuray olarak karşımıza çıkar. Ve İslam dünyasında bunun karşılığı fetâ'dır. Genel anlayışların ve kabullerin dışında kendi yollarını patikaların açan bu tipler kendi zamanlarını ruhunu, kurallarını ve etiğini de oluştururlar.

Johan Huizinga *Ortaçağın Sonbaharı* isimli önemli ve göz alıcı kitabında şövalyeliği etik ve estetik yönleriyle inceler. Ona göre Orta Çağ'da her kurum kendi kültürünü oluşturmaktadır. Şövalyelik de kendi çağının kurumlarının ürünüdür. Aynı şekil-

de bir asabiyet (aile, klan) kültürünün son derece önemli olduğu Arap toplumlarında “fet ” kurumu da bu sınıfsal veya aristokratik düzeneğin bir sonucu olarak vardır. Yine feodal bir geçmişi bulunan Japonya’da samuraylar bu feodal düzeneğin bir sonucu olarak var olabilirler. şövalyeler gibi samuraylar da bir feodal beyin yanında yörüngesinde hayat bulabilirler. Hatta beyini kaybeden samuray artık başıboş bir serseri (ronin) olarak kabul edilir. Bu duruma düşmek, efendisini kaybetmek o kadar aşağılayıcı bir durumdur ki ronin buna dayanmaz ve seppuku eylemi yaparak intihar eder. Buradaki sorunlar son derece sıkı ritüellerin uygulanmasından ibarettir. Samuray olsun, şövalye olsun, fet  olsun çağının değerlerini yaratan grup veya sınıflardır. Onur, şeref, cömertlik, cesaret gibi değerlerdir bunlar. Orta ağ kurumları olarak bu sınıflar kendi ahlak ve değer sis-

tematiğini oluşturmuşlar, tüm Orta ağ’a hâkim rengi vermişlerdir. Esasında bütün olan bitenlerin arkasında toprağa dayalı bir tarım toplumu vardır. Tarım ve toprak toplumu, feodal düzeneği, feodal düzenek de zümreleri oluşturur; aristokratlar, din adamları, şövalyeler ve serfler.

Peki, bizim tarihimizde bunlara *Alp/Alperen* tipini eklemek mümkün mü? Klasik Türk geleneğinde son derece önemli bir kurum olan alperen grupları kültür hayatımız açısından ve tip yetiştirmek açısından son derece önemli olmuşlardır. Yiğitlik, cesaret, cömertlik gibi değerleri taşıyan ve üreten *alp* tipi, beyin yanında, savaşlarda, hassas görevlerde önemli görevler almış, belli dönem kültürel kodların taşıyıcıları olmuşlardır. Bu önemli ve karmaşık kurum, kavram ve düzeneklere daha sonra yine değineceğiz, şimdilik işi tadında bırakalım.

Bir Kitap: Japon Edebiyatının Zevki

Söz Japonya'dan açılmışken Japon kültürü üzerine çok iyi bir kitap yayımlandı. *Japon Edebiyatının Zevki* adlı kitabın yazarı Amerikalı bir Japon kültür uzmanı Donald Keene. Kitap, patikamıza konuk olacak ayrıntılar, zenginlikler ve kıskırtıcılıklar vadediyor elbette. Zaten baştan sona farklı bir kültürel düzen yaratan Japon kültürünün özellikle edebî ve estetik tarafına ışık tutuyor. Kendi medeniyet havzasının (Asya havzası) dahi dışında bir kültürel aykırılık yaşayan Japonya'nın bu farklılıklarının tarihsel dinamiklerinin peşinde iyi de bir zemin yakalıyor.

Yazar, Japon geleneğinde estetik farklılığı dört temel üzerinden inşa ediyor. *İma, düzensizlik, sadelik ve bozulabilirlik*. Evet, hayli ilginç başlıklar, alışageldiğimiz estetik kategorilerine benzemiyor doğrusu. Bu başlıkları Japon estetiğinin temeli olarak sunan yazar zengin örneklerle Japon kültür ve edebiyatını çözümlemeye çalışıyor. Aynı farklılığı ve tuhaflığı Chul Han'ın *Çakma* kitabını okurken de yaşamıştım. Uzak Doğunluların veya Batı dışı toplumların kültür, estetik veya savaş gibi konularda farklı yaklaşımlarına dünyanın gerçekten ihtiyacı var. Dünya, her toplumun aynı konularda yaşadığı farklılıklarla zenginleşiyor. Sadece Batı geleneği içinde dünya tecrübe-

si ve fikrini takip etmek ne kadar sıkıcı ve aldatıcı.

Benim dikkatimi çeken önemli bir husus da yazarın bu eleştirel çözümlmelerine kaynaklık ettiğini söylediği bir klasik Japon eseri oldu. Kenzo isimli bir yazarın *Aylaklık Üzerine Denemeler* adı verilen bir Japon klasığı... 1500'lü yıllarda yazılan bu denemeler yazara göre Japon kültürünün ve estetiğinin başyapıtı niteliğinde. Açıkçası kitabı çok merak ettim ama maalesef Türkçede izine rastlamadım. Okuyucu *Japon Edebiyatının Zevki*'ni okuyunca bana hak verecek, *Aylaklık Üzerine Denemeler*'in peşine düşecek...

AVUCUMUZDAKİ FİDAN BEKLEMeye GELMEZ

HÜSEYİN AKIN

"Son olarak şunu da söylemeden geçmeyeyim." dediği hâlde beşinci kez başka başka konulara dalmıştı Başkan Bora. Salondaki dinleyiciler nokta koymasını beklerken o yeni bir paragraf açıp kurduğu cümlelerin içinde kaybolup gidiyordu. Kendisine sorsan çok iyi bir hatipti, insanları konuşmasıyla etkilemekte mahirdi. Hâlbuki durum hiç de öyle değildi. Bakışlarını arkaya doğru uzattığında sağlı sollu insanların uyukladığını görüp morali bozuldu. Daha fazla uzatmanın bir anlamı yoktu. Altıncı kez aynı cümleyi tekrarlayarak sadede gelmeyi denedi: "Ezcümle saygıdeğer hazırun, diyeceğim odur ki insanlığın huzur ve mutluluğu için güçlü bir oluşuma ihtiyacımız var. Âkil insanlarımızdan teklif ve tavsiyeler bekliyorum. Böylesine bir güçlü oluşum için önerisi olan var mı?"

Ön sıralarda protokol görüntüsü veren kerli ferli adamlar "âkil" ifadesini duyar duymaz birbirlerine baktılar. Sanki herkes o âkil insanı kendisi dışında birilerinde arıyordu. Salonun orta bölümlerinden Merbud Bey isimli kasabanın kereste tüccarı bir adam, vazifesine sadık muvazzaf edasıyla ayağa kalktı. Hareket ve mimiklerinde "Aradığınız o kişi benim!" demek ister gibi bir hâl vardı. Yüksek perdeden konuşmaya başladı. Küresel ısınmadan ozon tabakasının delinmesine, kıta sahanlığı meselesinden yapay et mevzuuna kadar dokunmadığı konu

kalmamıştı. Başkan Bora demin uzun uzun konuşan kendisi değilmiş gibi Merdub Bey'e müdahale etti: "Lütfen sadede gelelim!"

"Tam da oraya geliyorum." diyerek hiç aldırış etmez bir tavırla karşılık verdi Merdub Bey.

Merdub Bey sözün büyüüne kendisini öyle kaptırmıştı ki sağdan soldan gelen homurtulara hiç kulak asmiyordu bile. Bu arada Körfez Savaşı, Yıldırım Akbulut hükümeti, hububat ihracatı, kenevir ekimine kadar ne var ne yok birçok şeyi anlatıvermişti Merdub Bey. Başkan Bora ikinci kez müdahalede gecikmedi: "Beyefendi öneriniz nedir? Bize ne tür bir oluşum tavsiye edersiniz?"

Merdub Bey "al sana öneri" der gibi sözünü yuvarlayıverdi: "Yarınlarda Buluşalım Platformu diye bir platform kuralım. Bu sayede insanlığın özlediği mutluluğu sağlamış oluruz."

Başkan Bora sözü iyice uzatır endişesiyle Merdub Bey'e "Niçin, neden, niye?" gibi sorular sormak istemedi. Salondakilere başka teklifleri olup olmadığına dair sorusunu bir kez daha yineledi. Kasabanın en itibarlı lisesinin müdürü Zerdali Hanım epeydir söz almak için parmak kaldırmış, fakat duvar tarafında kör bir noktada olduğu için, bir de boyunun kısalığından dolayı gözden kaçmıştı. Zerdali Hanım mikrofonu bir önceki konuşmacının elinden bir

daha bırakmayacakmışçasına kaptığı gibi konuşmaya başladı: "Sayın Başkan, kıymetli kasabalılar! Programın başından beri parmak kaldırdığım hâlde ne hikmetse söz hakkımı kullanamadım. Birlik beraberliği böyle mi sağlayacağız sayın başkan? Hâlâ kapı önlerimiz çamur içinde, parke döşemek çok mu zor?"

Başkan Bora, Zerdali Hanım'ın sözünü bıçak gibi kesti: "Bir dakika hanımefendi, kimsiniz, ne iş yaparsınız, nerede oturuyorsunuz bilmiyorum ama galiba beni başkasıyla karıştırdınız. Ben bu kasabanın belediye başkanı değil Sivil İnisiyatif Kurulu başkanıyım. Bir tek amacım var elbirliği ile yaşanılır bir şehir modeli oluşturmak. Bunun için de..."

Tam burada Zerdali Hanım'ın sabrı tükenmişti. Kendisi adına birinin yargılar üretmesine daha fazla dayanmadı: "Benim adıma yargı ürettiğinizin farkında mısınız beyefendi? Elbette sizin kasabamızın belediye başkanı olmadığınızın farkındayım. Cümlemi daha bağlamadan nasıl böyle bir şeye hükmedersiniz? Ben kapı önlerimiz çamur içinde derken oradan bir yere varmak istiyordum, fakat üzülerek söylüyorum ki siz sözümü kestiniz!"

Başkan Bora tartışmayı daha fazla sürdürmek istemiyordu. Ses tonunu yumuşatarak Zerdali Hanım'ı sadece çekmek istiyordu: "Efendim kapı önündeki çamuru aşp bir yerlere

**Bitmek hem
meydana gelmek
hem nihayete
ermektir. Bitkiler
biterler, insanlar
biterler, sona
ererler. Sona ermek
bir erginliktir.**

varmanız kolay gözükmese de sizden insanlık ve kasabamız adına bize ne önerebileceğinizi sorsak kabalık yapmamış oluruz umarım.”

Zerdali Hanım, her ne kadar içerisinde ironi barındırsa da bu yumuşak üsluba karşı aynı tonda sesini yumuşatarak karşılık vermekte geri durmadı: “Gün Düндür Oluşumu diye bir teşekkür kurmayı tavsiye ediyorum. Hem eskiler boşuna ‘geçen gün ömürdendir’ diye dememişler. Haksız mıyım efendim?”

Başkan Bora, haklısın der gibi hafifçe başını öne doğru sarkıtmakla yetindi. Bir yandan da kimseyi es geçmemek için gayret sarf ediyordu. O esnada kapıya yakın oturan ve dikkatiyle dikkat çeken bir adama gözü takıldı. Konuşmak için parmak kaldırmıyor da gözleriyle kendi kendine söz hakkı vermiş konuşuyor gibiydi. Arka taraflarda birkaç sandalye boş olduğu hâlde o garip bir şekilde kapı ağzını tercih etmişti. Adam kapının girişine mi yoksa çıkışına mı daha yakındı pek belli olmuyordu. Başkan Bora’nın içinden onu da istişareye dâhil etmek geldi. Şaka ile karışık kapı ağzındaki adama seslendi Başkan Bora: “Hemşerim gözleriniz bizim buralı, ayaklarınız gurbette gibi. Oturmak için kapı ağzını seçmenizin bir hikmeti olmalıdır herhâlde?”

Kapı ağzındaki adam bu söz üzerine sadece gözleriyle değil bütün vechesiyle gülerek mukabelede bulundu. Bu gülüşte durumundan memnun olan bir adamın sanki güvercin gagasında gönderdiği mesajı saklıydı. Başkan Bora karalıydı kapıya bu denli yakın bir adamın kilitli

kapıları açan önerileri ve teklifleri de olmalıydı, ne yapıp edip bunu adamın ağzından almalıydı. Şansını ikinci kez denemek istedi: “Üstadım, sizden bize kasabamızın ve insanımızın mutluluk ve huzuru için bir araya gelip oluşturabileceğimiz bir teşekkür önerisi gelirse çok mutlu olacağız.”

Adam beklenmedik biçimde ayağa kalktı. Dilinde sözden ziyade anlamın ışığı parlıyor gibiydi. Konuşmadan da çok şeyler söylenebilir olduğunun kanıtı gibiydi bu hâliyle. Önce neden kapıya yakın oturduğu konusundaki merakları gidermek istiyordu: Sözü hiç yormadan konuşmaya başladı: “Acelem vardı. Kapının dışına yakın oturdum bu yüzden, bağışlayın.” Bir süre sustu. Hırkasının cebine uzandı. Cebinden kökleri incinmesin diye itinayla mahfaza altına aldığı bir fidan çıkarıp kalabalığa gösterdi. “Bu” dedi sadece. Kimsenin bir şey anlamadığını görünce, “Bu fidanı akşam karanlık çökmeden evvel dikmeliyim. Kapıya yakın oturdum ki çıkması kolay olsun.” diye açıklama gereği hissetti. Başkan Bora sormadan edemedi: “İyi de efendim, yarın dikediniz, ertesi gün dikediniz, ne bileyim yani neden o kadar acele ediyorsunuz ki anlamadık?”

“Haklısın.” dedi adam. Sanki konuşmuyor da dünyanın avlusunda adım adım yürüyor gibiydi. Devam etti: “Başkan Bora kardeşim sen haklısın, ama hakikat benim niyetlendiğim şeyde gizli.”

Başkan Bora adama “Nedir o anlamadım?” der gibi baktı.

“Aciliyetime halel gelmeyecekse şayet anlatayım.” dedi adam.

Salondakiler her bir taraftan “Temin ederiz sizi, aciliyetinize bizim elimizden zarar gelmez.” diye karşılık verdiler.

“Anlaştık o zaman.” dedi adam, sırtı kapıya yaslı, fidanı bir serçe gibi avucunun içinde tutarak anlatmaya başladı: “Bırakınız asırlık çınarları, zeytin ağaçlarını, şu fidan kadar bile bu dünyaya ait değiliz. Her şey göz açıp kapayıncaya kadar bu dünyada. Eşyanın gözü kapıdır. Hem içeri hem dışarı açılır ve kapanır. Ya hayatın dışında kalırız ya ölümün içinde. Avucumuzdaki fidanın zamanı olsa bile bizim zamanımızın olacağının bir garantisi yok. Diyelim dünyanın kapıları bizden yana açıldı, bu kez şu avucumdaki parmak kadar fidanın yaşaması için akşama yetişecek zamanı olur mu bilmeyiz. Anlayacağınız fidanın da biz insanların da toprağa yetişebilme aciliyeti var. Fidanın toprakla yaşadığı serüven yeşermek ise insanın sararıp solmak ve toprak olmaktır. Aslında dikkatlice yere doğru bakarsanız toprağın da acelesi olduğunu görürsünüz. Boşuna dememişler ‘Toprak hem bitirir hem bitirir.’ diye. Bitmek hem meydana gelmek hem nihayete ermek. Bitkiler biterler, insanlar biterler, sona ererler. Sona ermek bir erginliktir.”

Başkan Bora bu hikmetli adamın her bir kelimesini nefes almaksızın pür dikkat dinliyordu. Bir an kendisinin de adamın bahsettiği erginliğe ulaştığını hissetti. Durup düşünecek vakti yoktu. Bir tür aciliyet durumu na girmiş gibiydi. Direkt söze karıştı:

“Üstadım bağışlayın beni. Öyle güzel anlattınız ki aklım avucunuzdaki fidanda kaldı. Gönlüm fidanın avucunuzda kurumasına razı olmaz. Bir an önce onu toprağıyla buluşturun. Hem böylelikle kapının hakkını da vermiş olursunuz.”

Adam bulunduğu yerden iki adım öne çıkarak Başkan Bora’ya dönüp sordu: “Siz sadece haklı değilsiniz, görüyorum ki aynı zamanda hakikat de yakın mesafedesiniz! Bu hakikat, Yüce Nebi’nin dilinden sizin kulağınıza ve kalbinize sirayet etmiş olmalı. Yoksa yanılıyor muyum?”

Heyecandan ne diyeceğini bilemedi Başkan Bora “Bildiklerim bulduğlarımdır efendim.” diye cevap verdi.

“Fidanlar toprağa benim gibi ömrünün sonuna gelmişler ise kapıya yakın dururlar.” dedi adam ve devam etti: “Peygamber’in (s.a.s.) şöyle buyurduğu bize kadar ulaştı: ‘Yarın kıyametin kopacağını bilseniz bile bugün elinizdeki fidanı dikin.’”

(Buhari, el-Edebül-Müfred s. 168.) Adam sözünü bitirip tam kapıya doğru çıkmaya davranmıştı ki Başkan Bora kürsüden çevik bir hareketle inip kalabalığı yararak adamın yanına kadar gitti. Onu hürmetle kucakladı. “Üstadım,” dedi “bizi biz yapacak, şehrimizi bizimle hemhâl kılacak tavsiyenize ihtiyacımız var. Bizden bunu esirgemezseniz çok memnun oluruz.”

Tebessüm etti adam. Kafasında hazır olanı dışa vurmanın rahatlığıyla konuştu: “Anbean Günbegün Yolda Olanlar Cemiyeti desem size bir şey hatırlatır mı?” diye sordu. Cevabı karşısındakinden beklemeden sözü-

ne devam etti: “Ya da Kıyamet Günü Fidanını Dikebilenler Teşekkülüne ne dersiniz?”

Başkan Bora başta olmak üzere kalabalık tarifsiz bir heyecan yaşamıştı bu teklifi duyar duymaz. Kasabanın en yaşlısı Ferit Reha Bey, Başkan Bora’nın kulağının dibine sokularak “Bu ol!” diye fısıldadı. “Geçen hafta onu bir grup öğrenciye ölüm bilgisi dersi verirken görmüşlerdi.”

Bora Başkan: “O bu mu?”

Ferit Reha Bey: “Evet ya, o kişi bu kişi! Yolunun üzerinde bir sürü kapı olmasından tanıdım. Merdub Bey yarını, Zerdali Hanım dünü önerirken o bugünü teklif etti bizlere. Elindeki fidan da bugünler içindi. Dün geçip gitti, yarın gelir mi gelmez mi bilinmez, tek garantimiz elimizde bir fidan gibi tuttuğumuz bugün ve şu andır doğrusu. Elimizi çabuk tutup Anbean Günbegün Yolda Olanlar Cemiyetinin kuruluşuna başlayalım. Kıyamet kopmadan!”

Başkan Bora, Ferit Reha Bey ile konuşmaya dalıp gitmişken yolun oğlu olan adam geride kalanlara, “Allaha ısmarladık.” dileğini bırakarak çoktan yola revan olmuştu bile. Ne de olsa avuçtaki fidan beklemeye gelmezdi.

GECENİN İKİ YÜZÜ

HÂLE SERT

Yıllar önce bir bahar günü, çatısından itibaren mor salkımlarla bezeli boğaza bakan bu görkemli yapıya hayran olmuşum. Taş bina biraz gotik ama kaçınılmaz derecede çekiciydi. İçi nasıldı acaba? Muhteşem olmalıydı diye düşündüm. Mor salkımlı bu konakta böyle bir gece geçireceğimi hiç tahmin etmezdim.

Evdekilerden uzaklaşmak ne iyi gelecekti? Çocukların okul dönüşü, günün sorunlarını üstüme boca etmelerinden azade şu ormanın içinde huzurlu bir gece. Allah'ım kimler bunun için neler vermezdi. Çok şükür, bugünü de görmüştüm. Pazar günüydü. Meğer hafta sonu olduğundan hiçbir görevlisi yokmuş binanın. İşin garibi benden başka kalan misafir de yok. Anahtarlar güvenlik görevlilerinde. İsmimi teyit edebilmeleri saatler aldı. Sonunda odamın anahtarını, bu üniversitenin kralı biziz, misafirsen de her kim-sensen de bu bizi hiç ilgilendirmeseni çiğneriz, edasıyla verdiler.

Koca binayı ben açtım, mor salkımlı evin anahtarı bendeydi. Ahşap merdivenleri çıkmaya başladım, müştemilat gibi duran iki katı geçince misafirlerin kalacağı odaları gördüm. Ortada hol, küçük bir mutfak ve bir ortak banyonun bulunduğu dört oda. Kapılar beyaz ahşap. Bu katı geçince çatı katında yer alan diğer odalara ulaştım. Benim odam bu kattaydı, yirmi dört numara. Mor salkımlardan kalan o ferah, neş-

veli izlenim yavaş yavaş değişmeye başlamıştı.

Kapalı kalmış bu bina, eski kokuyordu. Ahşap zeminden, dolapların içinden sızan tekinsiz bir koku. Odamda iki kişilik yatak, yuvarlak bir çalışma masası, iki sandalye, komodinler ve bir giyinme dolabı vardı. Ortak lavabo odanın dışındaydı. Pencerenin önünde, üzerinde kozalaklarıyla sedir, onun dallarının arasından görünen boğaz manzarası efsaneydi.

Ama manzara kokuyu ve tedirginliğimi izale etmiyordu.

En iyisi, dışarıda gezip buraya sadece yatmaya geleyim. Konaktan çıkınca kampüsün hemen yanından Aşıyan'a ve Bebek sahile iniliyordu. Yokuş aşağı seke seke sahile indim. O sessizlikten sonra birden sahildeki insan kalabalığını ve neşesini görmek beni sakinleştirdi. Lodosun saçları savurduğu, etekleri uçurduğu kalabalıkla ben de yürüdüm. Balık tutmaya çalışanların oltaları boştu. Akıntısı bol bu akşamda su pırıl pırıldı.

Karnım acıkmıştı, sıralı lokantalardan birinde yemek yiyecektim. Kuzenim yakınlarda oturuyordu, onu aradım, bir ihtimal gelir diye düşündüm. Meğer nerdeyse pijamalarını giymiş ve yatmaya hazırlanmış, işi çok yoğun ve amcam da son zamanlarda hasta olduğundan

bir başına şirketin yükünü omuzluyor. Küçüklüğümüzden beri bizi birbirimize benzetirler ama bence hiç benzemiyoruz. Bence benim kuzenim İstanbul'a gelse, evimin yakınlarından beni arasa, yorgun da olsam kalkar giderdim.

Neyse kendi başıma balık yedim, herkes ailesiyle neşeli pazar yemeğine gelmiş. Ben bir başına. Gören, çoluk çocuğum yok hep böyle tek takılıyorum sanacak. Oysa benimkisi bir gecelik bir macera. Karnımı tıka basa doyurdum. O ıssız mekânda yiyecek bir şey yoktu, sabaha kadar bu yediğimle idare etmeliydim. Sahilde bankta biraz oturduktan sonra dönüşe geçtim. Taksi çağırma-yı denedim, kısa mesafeye gelmiyordu taksiler. Sahil yolu hadi neyse de o yokuşu, bu gecenin ıssızlığında nasıl çıkacaktım. Haydi bismillah deyip yürümeye başladım. Yolda aklıma sevdiğim bir arkadaşımı aramak geldi. Sevgi'yi aradım, o yokuşu ancak onunla konuşarak çıkarsam korkmam diye düşündüm. Sağ olsun, uzun boylu gevezelik etmemi hoş karşıladı, merak etme ben sen varana kadar kapatmam telefonu, dedi. Öylece o yokuş çıkıldı.

Gece ilerleyince bina daha bir koyulmuş. Hay Allah. Bu gece nasıl geçecekti. Kimse yoktu. Adımlarımdan çıkan çitirtılardan ürküyordum. Hadi o güvenlik görevlileri gece... Kapıyı kilitledim, dişlerimi fırçalamadan yattım. O iki sandalyede

oturup çay keyfi yapmak ne güzel olurdu. Ya da müzik dinleyip bir Şeyler yazmayı deneyebilirdim. Oysa başıma yorganı çekip uyumaya alıŐtıım. Rzgr estike ağacın dalları pencereye vuruyordu, çatıya açılan ve bakış hizamdaki pencereden lacivert gece üzerime çökmüŐtü. Yorganı kafama çektim. Saatlerce uyuyamadım. Ama yataktan kalkmamaya kararlıyım. Kendi kendime ıkarcayım seslerden korkuyordum. Dua ettim, Allah'ım n'olur sabaha kadar tuvaletim gelmesin.

Sabah kalktığımda sırlıklam terlemiŐtim, duŐumu aldım. Her giriŐte ve çıkıŐta odamı kilitlemekten yorulduğım için sabahın 7'sinde kampte kedilerle kuşlarla ve kurumuŐ yaprakları süpüren gençlerle teŐrikimesaiye ıktım.

...

Yıllar önce bir bahar günü çatısından itibaren mor salkımlarla bezeli boğaza bakan bu görkemli yapıya hayran olmuŐtum. Taş bina biraz gotik ama kaçınılmaz derecede çekiciydi. İçi nasıldı acaba? Muhteşem olmalıydı diye düşündüm. Mor salkımlı bu konakta böyle bir gece geireceğimi hiç tahmin etmezdim.

Evdekilerden uzaklaŐmayalı uzun süre olmuştu. Çocukların sorumlulukları evin bitmeyen ihtiyaçları, ofisin işleri. Pazar günü olduğu için binada hiç görevli yokmuş. Güvenlik görevlileri veriyormuŐ anahtarları, epay beklettiler. Sonra, beyefendi

kusura bakmayın beklettik deyip anahtarı verdiler. Binayı ben açtım, bu görkemli binayı amak insana ayrı bir g veriyor. Ahşap merdivenleri çıktım, meğer odam en son kattaymıŐ. Güzel bir odaydı, filmlerdeki gibi, tertemiz beyaz nevresimli iki kişilik bir yatak, ahşap bir masa ve sandalyeler. Pencereden görünen boğaz manzarasına can feda.

Odaya eŐyamı bırakıp kampüste biraz gezeyim dedim. Meydanda bir turladıktan sonra yan yoldan AŞıyan'a, oradan da sahile indim. Lodosa rağmen yürüyenler kalabalıktı. Boğazın dalgaları kabardıkça ben de hızlı adımlıyordum. Akşam oluyordu, acıkmıŐtım. Yalnız yemek istemedim, üniversiteden arkadaŐım yakınlarda oturuyordu. Bir ihtimal müsaittir diye aradım. Abi aslında çocuklarla yeni yemek yemiŐtik ama seni görsem güzel olur, geleyim, dedi. Sağ olsun kalktı geldi, namlı bir lokantada oturup yemek yedik. Sonra sahilde oturduk biraz, iki saat sohbet etmiŐiz. Çok daha fazla geç olmadan gideyim dedim.

Abi ben seni bırakayım, dedi, AŞıyan yokuŐunu çıkmak zor olur sana, taksi de kısa mesafe diye gitmez. İyi olur cidden dedim. Sağ olsun beni Bebek kapısına bırakıverdi. Bina gece daha bir karanlık ve gizemli görünüyordu, benim aık bırakıp gittiğim odanın ıŐıėından başka ışık yoktu. Haydaa dedim, perili ev gibi. Güldüm. Merdivenleri gıcırdata gıcırdata odama ıktım. İyi dedim, Şimdi bir çay da burada içer

biraz okur yazarım. Kendime kkk mutfakta bir çay demledim, odanın kapısını açtım, garip bir koku vardı, havalansın istedim. Pencerenin önündeki sandalyede, gece ıŐıkları yanıp sönen karşı kıyıyla ara sıra öpüŐerek yarınki sunumumu okudum. ayımdan içiyor ve sunumu da yüksek sesle kendi kendime tekrar ediyordum. Ne iyi olmuştu, boş binada istediğim gibi yüksek sesle kendi kendime konuŐuyordum.

Oh Şükür dedim, akşam duŐumu alıp yattım. Odanın kokusuna hiç alıŐamadıėımdan kapıyı aık bıraktım. Sabah alarm almadan kuş sesleriyle uyandım.

BİR ŞEHİR

Asla konjonktürel, siyasal ve güncel bağınıtları kastetmeksiniz, kesinlikle KUDÜS. Oraya her Müslümanın gitmesi, sokaklarında dolaşması, üç büyük dinin bütün ruhunu hissetmesi, her üç inancın iç içe yaşadığı o havayı soluması lazım. Orada bariz olarak hissedilecek belki de tek şey zamanın genişlemesi olacaktır. Evet, Kudüs'te zaman genişler ve gök kapılarının geçidi olduğuna inanılan o büyümlü şehirde âdeta ilahi bir akış içinde ilerlersiniz. Kudüs, bugün belki de onu böyle görmediğimiz, ona böyle bakmadığımız, onu böyle sahiplenmediğimiz için öksüz ve yetim. Siyasalın ve güncelin kılıcında her gün ölen ikiyüzlülüğümüz nedeniyle onun gerçek ruhuna bir türlü yaklaşmıyoruz. Rivayet edilir ki Hz. Nuh dışında Meryem dâhil bütün peygamberlerin yolu bir şekilde Kudüs'e düşmüş. Allah Resulü'nün de miraç ile Kudüs'e uğraması ilahi planda gerçekleşmiştir. Bu rivayetleri iyi düşünmeliyiz ve "Neden?" diye bir sorumuz olmalı. Neden bütün peygamberlerin yolu hep Kudüs'e çıkmış? Bu çıkış mucizeleri üzerine biraz tefekkür edersek bugün kısır, vicdan tatminli ve sonucu olmayan politikalara Kudüs'ü kurban verdiğimizizi daha net görebiliriz.

BİR ŞAHSİYET

Müslümanlar Meryem'i, bir peygamber annesi olduğu için hürmetle Hz. Meryem diye anarlar. Onun hürmetle anılması, bir peygamber annesi olduğu içindir şüphesiz. Tarih boyunca anılan Hz. Meryem'i sevmek, onu anlamak, onun nasıl bir hayat deneyiminin içinden geçerek var olduğunu bilmek, onu hürmetle anmaya eklenmelidir. Hz. Meryem; gerek yaşadığı çağın hak-batıl içinde karanlık rengi gerekse bu ortamda Rabbinin ona verdiği büyük imtihan ve müjde bakımından önem arz eder. Öte yandan Meryem'i öğrenirken, onunla kuracağımız empati; onu, onun yaşadığı zorlukları, üstlendiği vazifeyi, yaşadığı deneyimi daha iyi anlamamızı da kolaylaştıracaktır. Bu yolla Hz. Meryem, tarihsel bir kişilik olarak çağlar öncesinin donuk sayfaları arasından çıkacak; bir kadın, bir anne kimliğiyle bize yansıyacaktır. Hz. Meryem, anlaşılması gereken kadınların belki de ilki olarak bizim onun dünya tecrübesini anlamamızı bekliyor.

ÜÇ TAVSİYE GÖNÜL YONAR

BİR ESER

Madem Hz. Meryem dedik, onun da havasını soluduğu Kudüs dedik, bir eser de Meryem hakkında olsun. Luce Irigaray'ın *Meryem'in Esrarı* adlı kitabı, hem bir kadın olarak Meryem'in kendi öznel deneyimini yorumlayan hem de Hristiyanlığın kanonik düşüncesinin Meryem'i bir kadın olarak daralttığı, sınırlandırdığı, üzerini türlü rivayetlerle örttüğü düşünce kalıplarını görmek bakımından önemli bir eser. Eleştirel bir düşünce kitabı olan *Meryem'in Esrarı*, mucizevi bir çocuk doğurmanın, babasız doğuma ilişkin toplumun değer yargılarının ve bakış açılarının erkek merkezli kültürel yapılar arasında sıkışmış bir kadın anlatısının izdüşümü. Kadın merkezinin, kadın eleştirisiyle yazılmış eserde ataerki rivayetlerin kuşattığı kadınlık hikâyesiyle karşılaşırız.

KAFKA KÂĞIDIMIZ İSTİKLAL MARŞI

alî necip erdoğan

Marche, Fransızca yürümek anlamına geliyor. Marş, yürü emridir yani bitişik düzende nizamlı ve intizamlı yürümeyi teşvik edici söz, müzik ve eylem birliğidir. Aynı anda adım atmak ve hep birlikte aynı yöne doğru yürümektir. İstiklal Marşı, kurtuluş yürüyüşümüzün bildirisi. Şanlı ordumuzun yürüyüşü tam da böyledir ve bizlere yürümek askerlikte öğretilir. Bir de kısa kün-yeye tekmil vermek öğretilir: Adın, soyadın ve memleketin. Bu bilgiler aktarıldıktan sonra tekmil, emret komutanımla tamamlanır. Demek ki yürümeyi bilmek ve kafa kâğıdı bilgilerini vermek, içinde yaşadığımız toplumun en tepedeki birleştirici unsurudur; yürüme biçimimizin kendine özgü olduğunu (orijinallliğini) garantiler ve yürüyüşümüzün hiç bitmeyeceğini de ilan eder.

Nüfus cüzdanlarına kafa kâğıdı denmesinin nedeni eski adıyla tek sayfalık nüfus tezkerelerinin katlanıp fesin içine konulması olduğu söylenir. Yani kişiye ait bilgilerin yazılı olduğu belge kafada taşınan bir belgedir. Kim olduğunu bilmek ve bunu beyan etmek hatta tüm dünyaya ilan etmek demektir. Modern ulus devletlerle birlikte vatandaşlık

kişilerin devletle yaptığı sözleşmeye dönüşmüştür. Bir ülkenin vatandaşı olmak hak ve özgürlükler verirken bazı sorumluluklar da yükler.

Bu sorumlulukların en başında, anayasanın 3. maddesinde, “Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Dili Türkçedir. Bayrağı, şekli kanununda belirtilen, beyaz ay yıldızlı al bayraktır. Milli marşı ‘İstiklal Marşı’dır. Başkenti Ankara’dır.” şeklinde belirtilen bu hususların (ilk iki maddeyle birlikte) değiştirilemeyeceği ve değiştirilmesinin teklif edilemeyeceği (4. maddede belirtilmiştir) gelir. Görüleceği üzere millî marşımız değiştirilemez ve değiştirilmesi teklif edilemez. Anayasayla güvence altına alınan İstiklal Marşı’mız Kurtuluş Savaşı’nın sonucunda elde edilen bağımsızlığın en önemli göstergesidir ve temsil gücü çok yüksektir. Bu nedenle de ülke vatandaşlarının tamamının kafa kâğıdı olmak özelliğini taşır.

Bir mutabakat metni (kafa kâğıdı) olarak İstiklal Marşı hem kültürel kodlarımızı muhafaza eder hem de gelecek için istikamet verir. “Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak,” bu mutabakatın temelidir.

Yani ailenin varlığı ve devamlılığı toplumsal yapının, toplumsal yapıda kültürel kodların teminatıdır. Dolayısıyla İstiklal Marşı, içinde yaşadığımız toplumun kafa kâğıdı olma özelliğini buradan alır. Kültür endüstrisinin metalaştıramayacağı, yani tüketime konu edemeyeceği yegâne şeydir.

Mehmet Âkif’in ezanı hep ayakta dinlediği söylenir ve denir ki Allah da ona öyle bir şiir bahşetmiştir ki Türk milleti o şiiri ayakta söyler. Biz İstiklal Marşı’mızı daima ayakta söyleriz ve saygıyla dinleriz. Çünkü onda ezanın ruhu vardır. Özgürlük ve bağımsızlık ruhu vardır. Hür yaşadık, hür yaşayacağız inşallah. Kafa kâğıdımızda hür ve bağımsız yazar. Toplumsal bilincimiz işte bu ruhla inşa edilmiştir.

Toplumsal kimliğin oluşumuna neden olan Kurtuluş Savaşı sürecinin, dolayısıyla da Kurtuluş Savaşı’na gerekçe olan söylemlerin ve unsurların bir mantık oluşturduğu ve bu mantığın içselleştirilmesiyle İstiklal Marşı’nın toplumsal mantığımızın rafine hâli olduğu söylenebilir. Geri kalan her şey son kertede bu mantığa uygunluk bakımından denetlenebilir.

Kurtuluş Savaşı'nın başlama süreci belli bir ruh durumuna denk gelmesi bakımından önemlidir. İmparatorluk vatandaşiyken toprakları işgal edilen ve küçük bir alana sıkışan toplum duygusaldır ve akıllı bu duygusallığın altında işler. Kolektif davranışı duygusallık besler ve akıl tek bir noktaya odaklanır: İşgal-den kurtulmak. Toplumsal mantığı işte bu "ruh durumu" oluşturur. Bu ruhun en temel unsuru "bağımsızlık" kavramıdır. Bu ruh durumuna en üst perdeden ortak bir ifade kazandıracak sesin yükselmesi gerekir. Binlerce yıldır bağımsız yaşamış bir toplumu bağımsızlık söylemiyle harekete geçirmek kurtuluşun, dolayısıyla da toplumsal mantığın kuruluşu anlamına gelir. Mehmet Akif Ersoy da bu sesi dillendiren ve şehir şehir dolaşıp halka anlatan kişidir. *Sebilürreşad* dergisiyle de hem diğer seslere yer verir hem de kendi sesini en yüksek perdeden duyurur.

Kurtuluş Savaşı'nın başlamasıyla birlikte kolektif kimliğimiz duygusallığın altında işleyen, akılla inşa edilmiş yani doğal şekilde oluşmuştur. Kurtuluş Savaşı'yla özgürlük ve bağımsızlığın kazanılması sürecinde İstiklal Marşı, Türkiye Büyük Millet Meclisinin ve o meclisin temsil ettiği milletin bildirisi olarak ilan edilmiştir. Yani Türk milletinin kararlılığının göstergesi olmuştur. O yüzden marşımız "Korkma!" diye başlar. Bu aynı zamanda inancımızın ve imanımızın şifresidir. Çünkü "korkma" ifadesi "la tahzen"e yani

Sevr Mağarası'nda Peygamberimizin (s.a.s.) Hz. Ebubekir'e "Korkma, Allah bizimledir." demesine göndermedir. Marşın yazıldığı tarihlerde Türk milleti hüznüldür ve endişe duymaktadır. Onlara bir hatırlatma yapmak gerekmektedir. Zira hicret sonrası Mekke'nin fethiyle sonuçlanacak bir sürece benzer gidişatın içinde bulunduğu söylenmelidir.

1 Mart 1921 yılında ilk kez mecliste okunan ve 12 Mart 1921'de marş olarak kabul edilen İstiklal Marşı'nın ikinci kıtası, "Çatma kurban olayım çehreni ey nazlı hilal" diyerek doğrudan bayrağımıza hitap eder. Kolektif kimliğimizin doğası ve mantığı iki gösteren (bayrak ve marş) üzerinden sembolleşmiş ve temsil gücü kazanmıştır. Tüm dünyadaki ulus-devletleşme sürecini Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin de yaşaması; ulus-devlet olmanın gereklerini yerine getirmesi kolektif kimliğin inşasına katkı sunmuştur. Devletin gerekliliğiyle toplumsal taleplerin karşılanması arasındaki gerilim ağırlıklı biçimde devletin gerekliliğinden yana kendini göstermiştir. Dolayısıyla toplumsal talepler bir süreliğine göz ardı edilmiştir. Toplumsal taleplerin sessizliğinde kafa kâğıdı olan İstiklal Marşı'mız tutunacağımız yer olarak kabul görmüştür.

İstiklal Marşı yürüyüşümüzdür, kimliğimizdir, tüm dünyaya deklare ettiğimiz bağımsızlığımız ve karakterimizdir.

قورما سونمز بو شغلر ده بوزن آن سنجاق
سونه دن بور دملک اوستده قونده انص صولک اوجاق
اوبنم ملتک بیلدیزدیر بار لا باجق
اوبنمده اوبنم ملتکده آغاق

چاتما قربان اولایم جهره کی ای نازل حلال
قورمان عرقه برکول نه بوندت بو جلال
سط اولاز دکلون قانلرمز صوکره حلال
حقیدر حقنه بان ملتک استقلال

بهره از دیزدیر هر پاشادام هر پاشادام
هاتکی جیلغیه بقا زغیر اوره جغسه شادام
کوکره سهیل کیم بدی جیکلر آنا رم
بیرنارم طاعلری انکله صیغام ح شادام

غربک آفاقنی صارننه جلیک زهلی دیوار
بنم ایمان طولو کوکسم کیم سرحدیم وار
اولوسون قورقما فصل بویه بر ایمان بو غار
سدرت دیر بیک نک دینی قاسمه جهان اوار

آر قاراسیه بور دملک آلمای قلی اوغراتما صاقیه
سیرایت کؤکده کی دورسون بوجا سیر آفیه
طوغا بقدر سکا وعد ایندی کونلر حقا
کیم بیلر بلکه بارین بلکه بارینده بقیه

باصد بقیان برلری طوبران دیریرک کجری
دوشون آندره کی بیکلرجه کفنیز بانانی
سن شیدر اوغلا سکا انجینه بار بقدر آتانی
ویرمه دنباری آلمکده بوجنت وطنی

کیم بوجنت وطنک اوغرینه اولاز که فدا
شیدر انجیراج طوبران صیغه ک شیدا
جانی جانانی بوتون واری آلمکده خدا
ایتمکده نک وطندن بنی دنباوه جدا

رومک سندن آری شور آغاق املی
دکه سیره معبدک کؤکده ناکرم الی
بوازانلر که شیدر قلی دینک تملی
ایدی بور دملک اوستده بنم انکلملی

اوزمان وجد ایلد بیک سجده ایدر وارسه ح شیم
هر جهره جمدن آری بوناوب قانی باشم
فیقیر روح بگردی بر دن نعشم
اوزمان بؤکده ک عمرنه دکر بلکه باشم

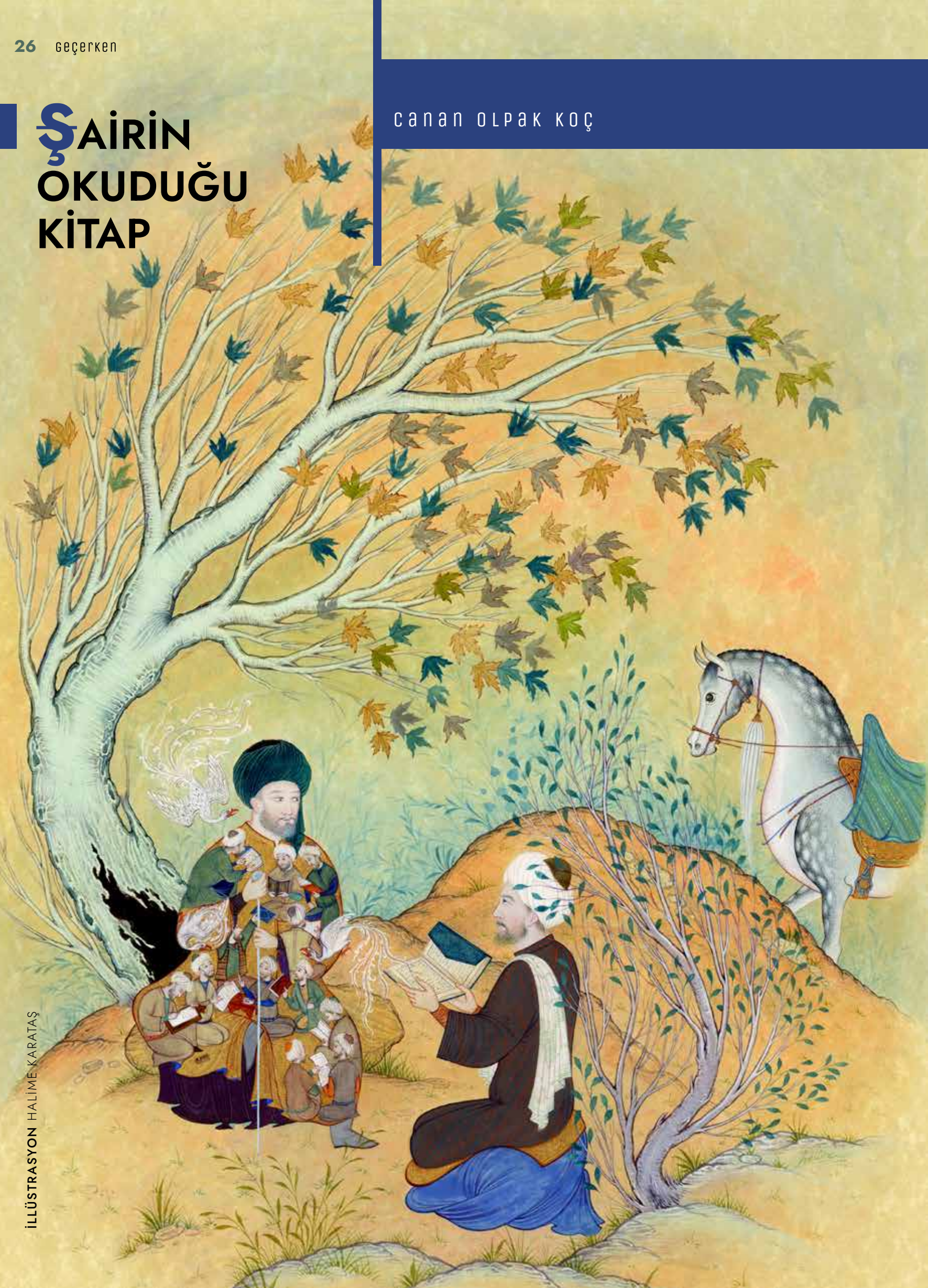
دالغالان سندر شغلر کیم ای شانلی حلال
اولسون آرق دکلره قانلر بیک جیسی حلال
ایدر با سکا بوی عرقه بوی انکمال
حقیدر هر پاشاسه بار اغمک حریت
حقیدر حقنه بان ملتک استقلال

محمد عاکف

ŞAIRİN ÖKUDUĞU KİTAP

canan olpak ko

İLLÜSTRASYON HALİME KARATAŞ

Kıtap denilince aklımıza, iki kapak arasına toplanmış sayfalar bütünü gelmesi son derece doğal. Çocukluğumuzun ilk zamanlarından itibaren öyle öğrendik çünkü. Oysa kitaptan maksut bize bir şeyler öğreten kaynaksa kitap kavramının niteliğini genişletebiliriz. Tecrübeler kazanmamızı sağlayan deneyimlerimiz, farklı insanları tanıdığımız sokaklar ve daha nice... Onları da bir tür kitap sayabiliriz sanırım. Divan şairleri de benzer bir kanaatte.

Bir divan şairine göre, aşışın okuduğu yegâne kitap vardır; o da sevgilinin yüzüdür. Kaşlarını çatmasıyla, gülümsemesiyle, aydınlığıyla, tepkisizliğiyle sevgilinin yüzü; tıpkı bir kitap gibi nice anlamlara sahiptir. Kaşlar, kirpikler, gamzeler de harfe dönüşür: Elif harfi gibi kaş, ra harfi gibi gamze... Hatta “ben” bile nasibini alır bu benzetmeler zenginliğinden ve Arap alfabesindeki bazı harflerde bulunan noktaları temsil eder. Divan şiirindeki aşışın okuduğu kitabın en belirgin özelliği de aslında benden kaynaklanır: Sevgilinin yüzünde ben varsa aşık, harf-i nukud yani noktalı harflerin olduğu bir yazı okumuştur. Sevgilinin yüzünde ben yoksa okunan yazı da harf-i bi-nukud yani noktasız yazı olur. Mihri Hanım şöyle diyor:

Müşkilüm hall olmaz idi gûşe-i ders-hânedede
İtmesem hüsnün kitâbından şehâ her bâr bahs

Beytin günümüz Türkçesiyle karşılığı şuna yakın: Ey sevgili! Şayet zora düştüğüm her durumda güzel yüzünün kitabından bahsetmesem, derslane köşesinde hiçbir sıkıntıyı çözüme ulaşmazdı.

Anlaşılan o ki Mihri Hanım, aşkı da eğitim alınan bir tür derslane kabul ediyor. Nihayetinde sabretmek, cefaya katlanmak, sineye çekmek, kibirden vazgeçebilmek öğrenildiğine göre aşkın da eğitici yönlerinin olduğunu söylemek pekâlâ mümkün. Ama şair burada, bir taraftan da şiir yazmak için başlıca gerekliliği anlatıyor: Divan şiirinin şiir anlayışına göre şair, sevgilinin yüzünün güzelliğini yetkin bir şekilde anlatabildiği oranda büyük şairdir.

Aslında aşık, yanakların sahifeye dönüştüğü bu kitapta ne okursa okusun içeriğine razı gibidir. Orada hakir görme, küçümseme, alay etme gibi anlamların hepsi olabilir. Fakat tüm bu olumsuz anlamlar aynı zamanda, sevgilinin aşışın farkında olduğu anlamına gelir. Fark edilmenin içinde de her ne olursa olsun umut daima bulunur. Divan şiiri aşışının asla okumak istemediği kitabın ne olduğuna, Taşlıcalı Yahya'ya ait şu beytin eşliğinde bakalım:

Aşk ile kendüden gider aşık bir nidâ gelür
Yazısı yok kitâp okur âlim olur çıka gelür

Beyitte denildiğine göre, aşk ile kendinden geçen aşık bağırıp çağırmaya başlıyormuş. Derken yazısız kitabı okuyunca âlim oluyor yani susmasını, başını önüne eğmesini öğreniyormuş.

Ne kadar da evrensel ve güncel bir bakış açısı değil mi? Talep var işin içinde, kıskançlık var, muhtemel rakiplerine gözdağı verme amacı var. Oysa durumdan, talep edilenin henüz haberi yok. Aşık, sevgilinin karşısına çıktığında acı gerçekle yüzleşiyor. O yazısız kitap, o duygusuz yüz aşığa; sevgilinin talebe karşılık verme ihtimalini geç onun farkında bile olmadığını öğretiyor. Hâliyle haddini bilmesi gerektiğini anlıyor, bu da ona

âlimlik payesi kazandırıyor. Sanırım Mihri Hanım'ın sözünü ettiği dershanede verilen derslerden biri de bu had meselesi oluyor.

Peki divan şairi cephesinden kitap, sadece sevgilinin yüzünden mi ibaret? Günümüzde bizim anladığımız anlamda kitapla haşır neşir olmuyorlar mıydı? Elbette oluyorlardı. İyi bir okur olmadan, bu denli zengin çağrışım alanlarının kapısını aralayacak dizeleri yazmanın mümkünü var mı?

Sözün bu kısmında Nedim'e ait şu beyti hatırlamadan geçemeyeceğim:

Her kim olursa söylerim etmem hicâb
Tevbe ettim kimseye vermem kitâb

Nedim'in o tertemiz Türkçesinden çıkmış bu beyti her okuduğumda muhakkak gülümserim. Bir dosta, tanıdığa veya öğrencilerimize ödünç kitap verme zorunda kaldığımızda hemen hepimiz aynı ikilemde kalıyor olmalıyız. O kitapla aramızda bir yaşanmışlık geçmiş. Kitaplık raflarımızda bulunmasıyla o yaşanmışlığı şimdiye taşıyor. Öte yandan ödünç verdiğimizde büyük ihtimal unutulacak, geri gelmeyecek. Bir taraftan da hicap duyuyoruz, “Veremem” demeye utanıyoruz. Anlaşılan o ki, bir dönem Sadrazam İbrahim Paşa'nın kütüphane memurluğunu da yapmış olan Nedim, bu beyti yazıp ondan kitap isteyecek olanları önceden uyarmak istemiş. Kitap bahsinde son sözümüz, Latifî'den gelsin:

Her dem ehl-i dillerin yanında yâdırır kitâb
Mûnis-i evkâtı yâr-ı gam-kûsâdır kitâb

(Gönül ehli olanların en iyi dostu kitaptır; kitap, onların her anının arkadaşıdır ve sıkıntıları alıp götürendir.)

- Burada kaç kitap var?

- Doğrusunu söylemek gerekirse artık saymıyorum ama herhâlde on sekiz bin civarı. Kendimi bildim bileli birbiri ardına kitap satın alıp duruyorum. İnşa edilen bir kütüphane, yaratılan bir hayat demektir; yığılmış kitaplar toplamı değildir asla.

Carlos Maria Dominguez'in *Kâğıt Ev* romanından...

@ bekleme.salonu X ali1isik

**“İnsan özne olmayı
ancak bir hikâyesi
olduğunda elde
edebilecektir.**

ALİ IŞIK

Zaman değişiyor, coğrafyalar değişiyor, meseleler değişiyor, diller değişiyor ama insanın anlatma ihtiyacı değişmiyor. Editörlüğünü yaptığın kitabın adına atıfla başlamak istiyorum: İnsan neden hikâye anlatır?

İnsan kendini bilmeye başladığı andan itibaren anlatmak zorunluluğuyla karşı karşıya kalır. Anlatma zorunluluğu aynı zamanda insanın anlamaya başlamasının bir sonucudur. İnsan içinde yüzdüğü hikâyeleri fark ettiği andan itibaren farkında olsun ya da olmasın, tercihleriyle kendi hikâyesini aramaya, kavradıkça da bu hikâyeyi örmeye başlar. İnsanın hikâyeyi örme biçimi, kendini anlama biçimini de etkiler. İnsanın anlamla ilişkisi büyük oranda hikâyeler üzerinden gerçekleşir. Kurduğu hikâyeler insana yaşadığı ârı anlamlandırma, geçmişi hatırlama, geleceği öngörebilme olanağı sağlar. Kendi varlığını hikâyelerle anlatan, inşa eden insanın bütün gayreti, içinde bulun-

SÖYLEŞİ
EMİN GÜRDAMUR

duğu büyük hikâyeyi anlama ve anlatma çabasıdır. Bütün bunlar bir tercihten çok zorunluluktur.

Kendinden nceki hikyelerin nesnesi olan insanın -ölümsüzlük duygusuyla- kalıcı özne olma çabası, onu yeni hikâyeler kurmaya zorlar. İnsan zne olmayı ancak bir hikâyesi olduğunda elde edebilecektir. İnsanın hikâye anlatma motivasyonunun temeli buna dayanır. İnsanın zne olabilme gayreti onun hikâyesini ve dolayısıyla yolculuğunu belirler. O, hayatta sert ve köşeli olarak adlandırılan gerçeklik duygusundan hikâyeler sayesinde uzaklaşabilir. Hikâye, gerçekliğin baskılarını azaltarak hayatı anlaşılabilir ve yaşanabilir hâle getirir. Ayrıca insanın özne olma çabası, “hiç” olma duygusundan kurtulma hamlesidir.

Hikâyesi kadar nefes alabilen insan, bu soruya her zaman tutunmuş, bulduğu cevapların muhtevasıyla sorunun kendisi kadar ilgilenmemiş. Dolayısıyla “İnsan neden hikâye anlatır?” sorusuna verilecek cevaplardan daha mühimi sorunun bizzat kendisidir. Bu, insanı ayakta tutan bir sorudur.

Danimarkalı filozof Kierkegaard yazıyı ölüm karşıısında bir varoluş uğraşı olarak tanımlarken kendini *Binbir Gece Masalları*’nın efsunlu masal anlatıcısına benzetiyor: “Şehrazat hayatını masal anlatarak kurtarmıştı, ben de hayatımı yazarak kurtarıyorum.” Gerçekten de doğduğumuz andan itibaren bilerek ya da bilmeyerek ölümle terbiye edilen, ölümle şekillenen, ölümle sindirilen, ölümle kışkırtılan bir dizi eylemin içinden geçeriz. Peki, yazmakla ölüm arasında nasıl bir gerilim, alışveriş veya etkileşimden söz edebiliriz?

Yazmak, lmn yıkıcı gücünü bertaraf etmeye, onarıcı gücünü ncelemeye teşebbüs etmektir, diyebiliriz. Ölümün, gerçeklik düşüncesini sınırlarından taşıarak insanı hiçliğe mahkm eden bir tarafı var. Aşırı gerçeklik düşüncesi zamanla insanı varoluş gayesinin uzağına taşıyan bir hâl alıyor. Yazmak bu sınırları tekrar onarmanın bir yolu. Tarkovski “Sanatın amacı, insanı lme hazırlamaktır.” derken sanırım bu sınırların onarılmasından bahsediyor.

Yazar zne olmanın, kalıcı hâle gelmenin uğraşını verirken en büyük çatışmayı ölüm duygusuyla yaşıyor. Bütün sanatçıların göbekten bağlı olduğu duygu öyle ya da böyle ölüm duygusudur. Ölüm duygusu sanatçının doğal gerilim alanıdır. Besleneceği yer de ryeceği yer de orasıdır. Yazara, sylemediğinde öleceğini düşündüren duygu bu gerilimin zirvesidir.

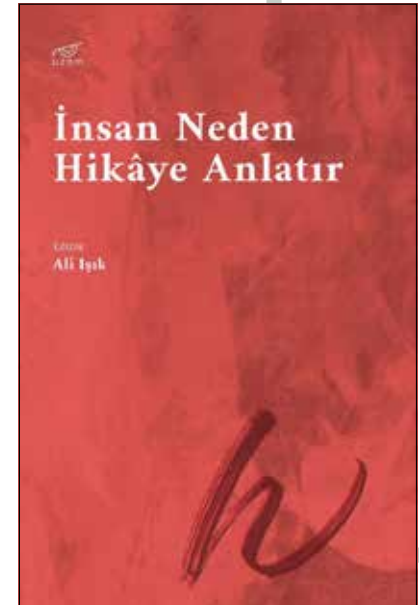
Ingeborg Bachman, “Kendisini yeni bir şeymiş gibi hissetsin diye dille oynayıp durursanız öcünü hemen alır ve foyanızı ortaya çıkarır.” diyor. Senin de dile dair bir dikkatin, hassasiyetin olduğunu biliyorum. Sanatçı, dille arasındaki münasebette nelele dikkat etmelidir?

Dille biçim birbirinin aynasıdır. Dil biçimi, biçim dili kendinde gösterir. Hikâye, biçimiyle birlikte doğar. Yazar, hikyeyle birlikte doğan biçimi bozarsa biçimle birlikte hikâyeyi de sahte bir zemine taşır. Büyük hikâyeler büyük manzaralara ve derin bir dil müktesebatına ihtiyaç duyar. Gelen hikâye aynı zenginlikte içine yerleşebileceği bir dili arar. Yazarın dili, dil düşüncesi,

kelime dağarcığı yetersizse bu, yeni doğan hikâyeyi zayıflatır. Dil sahteliği kaldırmaz. Yazarın foyası dilinde ortaya çıkar.

Dil aynı zamanda doğurgandır. Yazma esnasında rahat bırakılırsa hikyeyle doğal yollardan bütünleşecektir. Sanatçının yapacağı iş dilin akışını bozmamak, onu sahteliğe maruz bırakmamaktır. Dil dikkati, yazarın titizleneceği konuların başında gelir. Onu genişletmek, rafine hâle getirmek ve her daim canlı tutmak yazarın başlıca görevidir. Çünkü dil, yazarın duyguyu taşıyacağı kaplarıdır.

Yazmakla yaşamının birbiriyle uzlaşmayan, birbirini iten, birbirinin ayağına basan bir karşıtlığı söz konusu mudur?

**Cemil Meriç, “Güller, me-
nekşeler, krizantemler bir
mevsimlik, kelimeler Paros
mermerinden daha ebedî”
diyordu. İsmet Özel ise “Ya-
şamayı bileydim yazar mıydım
hiç şiir?” dizesiyle dâhil olu-
yor meseleye. Sence yaşamak
ve yazmak birbirinin nesi
olur; bu kıskanç ikilinin ya-
zara armağan ettiklerinden,
yazardan eksilttiklerinden
söz eder misin?**

Yaşama tutunmak, gerçeği sade-
ce gördüğümüz kadarıyla kavra-
mak, var oluşumuzu yaşadıkla-
rımızdan ibaret sanmak gibi bir
yanılgının içerisinden yazmak,
yazının ömrünü kısaltır. Hayatta
görünenin ötesine uzanabilmek
için kalemin ucuyla oraları kurca-
larız. Yazarak, anlama gelmeyen

yerde dolaşır, oralarda keşiflere
çıkarız. Yani yaşamayı keşfede-
bilmek için yazarız.

Yazmak, dikey bir hayata erişme-
nin yollarından biridir. Yazara
yatay hayattan bir nebze olsun
kurtulma imkânı verir. Yazarın
eyleme yüklediği anlam mühim-
dir. Edebiyat metinleri, yazarını
bir yerden başka bir yere (daha
yüksek ya da derin bir yere)
taşımalıdır. Onu taşıdığı yerde
gezdirmeli, o güne kadar pek az
karşılaştığı duyguları hissettirme-
lidir. Yazarına bu hisleri yaşatma-
mış metin okura ne yaşatabilir?

Yazarak yaşamın karanlık dipleri-
ni keşfetme imkânı buluruz. Çün-
kü yazmak, yazara bir nebze de
olsa durma ve düşünmeye odak-
lanma imkânı sağlar. Yazarın

bakış açısı bu imkânın sonucunu
belirler. Orları öncelikle kendi-
ne çevirmeyen, okura ve yazıya
teslim olmuş yazarın yazdıkları
hayatla arasındaki mesafeyi ge-
nişletmekten başka bir işe yara-
maz. Yazarla hayat arasına puslu
bir cam gibi giren yazı, yazarın
görüşünü bulandırır. Berrak bir
şekilde göremeyen yazarın ken-
disiyle mesafesi açılır.

**“Hikâyeler bize çitin öte tara-
fından haber verir.” diyorsun.
İlk öykünü yazdığın andan
bugüne, çitin ötesinden gelen
haberler değişiyor mu? Ya da
şöyle ifade edeyim: En başta-
ki Ali Işık’la bugünkü Ali Işık
arasına onca öykü, yazı ve
okuma girdi; bu süre zarfında
neler değişti senin dünyanda,
edebiyata bakışında?**

Çitin öte tarafından kasıt, gerçe-
ğin ya da gerçek zannettiğimiz
arka yüzüdür, uzaklardır, uzana-
bildiğimiz alanın dışıdır. Hikâ-
yeler bize oralarından haberler
verir. Bu haberlerin bilgi değeri
olmayabilir. Biz hikâyeler aracılı-
ğıyla uzaklarda neler olduğunu
duyar, çitin öbür tarafından bu
tarafa bakan insanların duygula-
rını hissederiz. Bu duygular bize
bir taraftan burada olmanın gü-
venini hissettirir, diğer taraftan
uzakları merak ettirir. Bu duygu
hareketlenmesi bize yarı ölü hâl-
den kurtulma imkânı verir.

Öykü yazmak, dünyada kendi-
ne duracak bir yer belirlemeyi
zorunlu kılıyor. Hayata oradan
bakıyorsunuz. Hikâye insanın
hayatla daha derin ilişkiler kur-
masını sağlıyor. İnsanın hayatla
kurduğu bu organik ilişki ken-
dini bilmek istemesiyle ilişkili.
İnsanın kendini aramasının
farklı yolları var tabii ki. Öyküyle
meşguliyet bunlardan sadece
biri. Öyküyle uğraş benim için
öncelikli olarak kendimi ve do-

“

**Kendi varlığını hikâyelerle
anlayan, inşa eden insanın
bütün gayreti, içinde
bulunduğu büyük hikâyeyi
anlama ve anlatma çabasıdır.**

layısıyla insanı anlama gayreti. Yani başlı başına bir arayış. Ne bulacağını bilmeden bir arayış. İnsan kendini görebilmek için kendine dışarıdan bakabileceği bir göze ihtiyaç duyuyor. Kendini anlama ve anlatması başka bir bakış açısıyla mümkün hâle geliyor. "Öteki"ni anlamadan kendini anlamak oldukça güç. Öykü bana "öteki"ni anlamada dolayısıyla kendimi anlamada önemli imkânlar sundu. Okura da sunacağını düşündüğümden yazmaya devam ediyorum, diyebilirim. Yazmasaydım hiçbir şey olmazdı. Hayat aynı şekilde devam ederdi. Belki aramaya başka yollardan devam ederdim.

Hayat bir nehrin içinde ileriye doğru kulaç atmaya benziyor. Nehirden arada çıkıp nehre, nehrin debisine, nehrde kulaç atan ötekilere bakma fırsatı kolay kolay yakalanmıyor. Bu fırsatı hakkıyla değerlendirdim mi? İşte ondan emin değilim. Yazarak ve okuyarak durmayı, durup bakmayı, bakıp görmeyi denedim. Denemeye devam ediyorum. Edebiyatın bana abartılacak bir şey kazandırdığını düşünmüyorum ama yürüyebileceğim patikaların önündeki perdeleri biraz olsun açtığını söyleyebilirim. Tabii ki bu da önemli bir şeydir.

Beni Hikâyeden Çıkart, Üç Günlük Dünyanın İkinci Günü... Öykülerindeki katmanlılık, birkaç okur türünü aynı anda muhatap alacak cinsten. Yanılıyor muyum? Bu soruya bir ekleme daha yapayım: Öyküleri kaleme alırken kime ya da kimlere yazdığını hayal edersin?

Söz tutunabilmek için muhatap ister. Karşımda öncelikli olarak ben oluyorum. Karşılıklı dertleşiyoruz. Benim dışımda bilmediğim birileri de elbette oluyor ama karşımdakileri tanımıyorum.

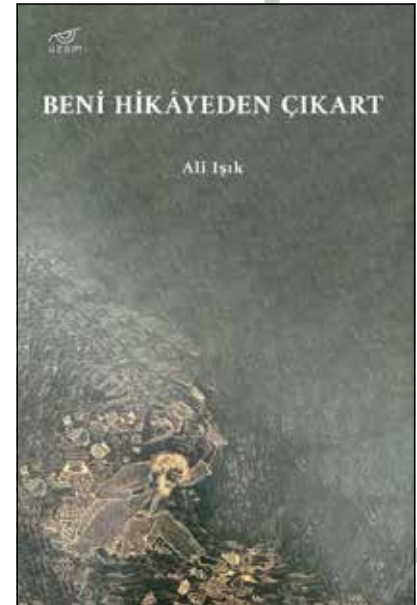
Tanıdığım bildiğim birileri olduğunda metne etkileri olacağını düşünüyorum. Yani karşımda tanımadığım, belirsiz kimseler var. Ayrıca yazarın öyküde okura alan bırakması gerektiğini düşünüyorum. Yazar okuru da yolculuğuna katabilmeli. Her şeyin söylendiği, okura alan bırakılmayan öykülerin okur tarafından ciddiyetle okunduğu kanaatinde değilim. Okur iyi metni okumaya başladığını yazarla birlikte yürüdüğünü hissettiğinde anlıyor. Bu tür metinleri yazabilmek için de yazarın karakterle ve o hayalî okurla konuşabilmesi, metni birlikte inşa edebilmeleri gerekiyor. Üç dilli bir anlatımı başından beri önemsiyorum. Her okurun anlayabileceği bir ilk katman, gayretkeş okurun anlayacağı ikinci bir katman ve erbabının anlayacağı üçüncü bir katman. Yazar, erbabı oradan yazmaya devam etsin ister. Genişletsin. Uzaklara taşısın. Bazı yazarların metinlerinde bu tür örtölmüş, devam edilsin diye oraya ekilmiş çekirdekleri fark ederiz. Bir yazar bunların hesabını yapabilir. Ama yazarın muradı gerçekleşir mi bilinmez. Çünkü metnin kendi kaderi oluyor. Metnin kaderi bizim hayallerimizle pek örtüşmüyor. Dolayısıyla birileri için yazmayı hayal etseniz de metnin yolculuğu farklı şekilde tezahür ediyor.

"Hızır mıydı O?" öykünde Musa ve Hızır'ın modern dünyada bambaşka bir bağlamda karşılaşmasını konu ediniyorsunuz. Her köşe başından yaşam koçlarının, terapistlerin, danışmanların sükün ettiği; herkesin her şeyi bildiği, bilmece de bilir gibi yaptığı bir çağda yaşıyoruz. Öyküdeki derin göndermelerden hareketle soracak olursak; modern insanın yaralı ruhu

bu Hızır'sızlığını neyle, nasıl teselli edecek?

Kitabın çok ortasından bir soru. Herkes birilerinin Hızır'ı olmaya talip olduğunda mesele biraz daha sakinleşiyor. Hızır olmaya talip olmayan Hızır'ı da fark edemez. Modern insan, kendini dünyadan fazlasıyla alacaklı hissediyor. Bu hâl, onun ruhunun yarasını kanatıyor. Gözlerindeki perdeler kalınlaşıyor. Göreceği varsa da göremiyor.

Yazdığımız metinler modern insana şifa oluyor mu, derdine derman oluyor mu, bunun üzerinde durmak gerekiyor. Yazarın gürültüyü, kötülüğü çoğalttığını hissettiğinde durması ve susması lazım. Ama bunu nasıl hissedecek? Gürültünün içinde ses nasıl hissedilebilir, değil mi? Bir de bugün Hızır olması gerekenlerin

dilinden eskiye övgü eksilmiyor. Tamam, eskiden insanlar yaralı ruhlarını dindirecek Hızır'la karşılaşıyorlardı. Ama biz şimdi ve burada yaşıyoruz. Şimdi ve burada. Hızır aramızda. İçimizden birileri belki. Belki de uzaklarda. Bize yaklaşıyor.

"Modern insanın yaralı ruhu bu Hızır'sızlığını neyle, nasıl teselli edecek?" sorusuna buradan cevap vermek zor. Bazı soruların cevaplarından ziyade kendileri önemlidir. İnsana cevaplar değil sorunun kendisi yeni kapılar açar. Bu da sanırım böyle bir soru. Israrla bu sorunun dibinde beklemek gerekiyor. Oradan ya bir Hızır ya da Hızır'a ihtiyaç duyan biri geçecektir.

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) bünyesindeki görevin dola-

yısıyla bana kalırsa yazmak kadar anlamlı bir görev daha icra ediyorsun. Diasporadaki Türk gençlerin ve Balkanlardaki kalemlerin keşfi ve eğitimi noktasında sürdürülen faaliyetler, bizim uzun yıllar ihmal ettiğimiz bir alanın yeşermesine vesile oluyor. Bu çalışmalar hakkında neler söylersin?

Avrupa'daki genç yazarlarla *Tel-* ve dergisini, Balkanlardaki genç yazarlarla *Bağlar* dergisini çıkarıyoruz. Düşünceyi ve edebiyatı merkeze alan faaliyetlerimiz oluyor. Şu kadarını söyleyeyim: Avrupa'da ve Balkanlarda Türkçe yazan, Türkçe düşünen önemli yazarlar yetişiyor. Diaspora Türk edebiyatı ve Balkan Türk edebiyatı çok yakın zamanda Türk edebiyatında geniş bir alana yer-

leşecek. Arkadaşlarımız sağlıklı bir edebiyat yolculuğundalar.

Günümüz öykücülüğünü de takip ediyorsun. Neler söylemek istersin? Bugünün öykülerinde fazlalıklarıyla veya eksiklikleriyle gözüne batan, seni rahatsız eden şeyler neler?

Yazılan öykülerin bazılarının hikâyesi, derdi, meselesi, özü, çekirdeği, artık ne diyeceksek, o yok sanki. Bazı eserlerde dil dikkati oldukça problemlidir. Eskiden dergiler yeni yazmaya başlayan yazarların yetişme yerleriydi. Âdeta okuldu. Şimdi bu aşama ıskalanıyor. Öyle, genç yazarlara katkı sağlayacak çok dergi de kalmadı. Kalanların da çoğu ocak olmaya talip değil. Günümüzde çok öykü yazılıyor. Mesele öykünün çok yazılması değil aslında. Nitelikli öykünün azalması. Öykünün okura ulaşmadan herhangi bir eleştiriye, düzeltiye tabi tutulmaması. Günümüz genç yazarlarının bir kısmının, bir yolculuğa talip olmaması. Yoksa neticede iyi edebiyat metni her zaman gayretli okur tarafından keşfedilir. Bir şekilde bugüne bir şey söyler ve yarına da kalır. Bahsettiğiniz öykü enflasyonun tehlikesi okuru vasatla oyalıyor. Edebiyat metni dil bakımından da tema bakımından da damıtılmış metinlerdir. Demlenme ve damıtma işlemine pek zaman ayrılmadığını söyleyebilirim. Diğer taraftan da öykü çeşitlendi, zenginleşti. Çok nitelikli öykü kitapları da çıkıyor. Ama onlara ulaşmak için biraz aramak gerekiyor. Buradan bir hayır murat edilebilir belki. Her şeye rağmen geleceğe dair umutluyum. Sel gidecek kum kalacak.

“

Modern insan, kendini dünyadan fazlasıyla alacaklı hissediyor. Bu hâl, onun ruhunun yarasını kanatıyor. Gözlerindeki perdeler kalınlaşıyor.

TEKNOLOJİNİN DOKUDUĞU UMUT

Bir zamanlar teknolojinin sadece soğuk, metalik bir dünyayı temsil ettiği düşünülürdü; duygusuz bir alan, insani dokunuşlardan uzak bir yer. Ancak zamanla bu bakış açısı değişti. Teknoloji artık yalnızca işlevsellik ve verimlilik arayışının ötesine geçiyor; insan ruhunu, toplumsal ihtiyaçlarımızı önemseyen bir güç hâline de geliyor. Bu yeni çağın öncüleri, teknoloji girişimcileri, sosyal fayda yaratma potansiyelinin farkına vararak, dünyamızı dönüştürme yolunda yenilikçi adımlar atıyorlar.

Muhammed Yunus'un Grameen Bank'ı kurarak başlatmasında gördüğümüz gibi teknoloji, Bangladeş'in yoksul köşelerine umut olan mikro-finans çözümleriyle temel ihtiyaç ve hizmetlere erişimin kapılarını araladı. Bu, teknoloji girişimciliğinin nasıl bir kalkınma aracı hâline gelebileceğinin basit bir örneği. Teknoloji, yoksulluk ve erişim engellerini aşmak için bir köprü görevi görerek toplumların ekonomik ve sosyal yapılarını yeniden şekillendirebilmenin gücünü de elinde bulunduruyor.

Ekonomik büyüme ve iş fırsatları yaratma konusunda da teknoloji girişimciliği, toplulukları yeniden canlandırmanın ve refah yaratmanın yeni yollarını sunuyor. Girişimciler yenilikçi ürün ve hizmetler geliştirerek sadece geçim kaynaklarını iyileştirmekle kalmıyor aynı zamanda yoksulluğun ve eşitsizliğin azaltılmasına önemli katkılarda bulunmanın yollarını da inşa ediyorlar. Bu sürecin sürekli hâle getirilmesi toplumsal dönüşümün dönüştürücü gücünü oluştururken

ahmet melih karauğuz

aynı zamanda teknolojinin, ekonomik kalkınmanın ve sosyal adaletin elçisi olmasını da sağlayabilmenin imkânlarını bizlere gösteriyor.

Teknoloji girişimciliği aynı zamanda eğitim, iletişim ve sivil katılım alanlarında da toplumsal dönüşümde en önde yer alabilecek imkânlarla sahip. Teknoloji, çevrimiçi öğrenme platformlarından sosyal medya ağlarına, dijital kültürü ve okuryazarlığı geliştirecek araçlara kadar bilgiye erişimi kolaylaştırabiliyor ve insanların düşüncelerini paylaşmalarını, öğrenmelerini ve toplumsal diyaloglara katılmalarını sağlıyor.

Günümüzde teknoloji eğitimden finansla, sosyal adaletten insani yardıma kadar geniş bir yelpazede hayatın her köşesinde kendine yer bulmuş durumda. Bu evrensel varlık özellikle eğitim alanında, öğrenme ve beceri geliştir-

menin sınırlarını genişletiyor. Eğitim teknolojisi girişimleri her yaştan birey için etkileşimli ve erişilebilir öğrenme alanları yaratıyor, bilgiye olan ihtiyacı giderecek uygulamalarla yaşam boyu öğrenmeyi mümkün ve kolay hâle getirebiliyor. Bu dijital platformlar, öğrencileri bilginin sonsuz okyanusunda gezinen cesur kâşiflere dönüştürüyor. Finansal kapsayıcılık konusunda da teknoloji girişimciliği yetersiz hizmet alan topluluklar için ekonomik kapılar aralıyor. Finans teknolojisi alanında gerçekleşen inovasyonlar, bankacılık ve finansal hizmetlere erişim sağlayarak bireyleri ve işletmeleri ekonomik anlamda daha görünür kılıyor.

Teknoloji endüstrisinde sosyal girişimciliğin yükselişi, sosyal ve çevresel zorlukları doğrudan hedef alan yenilikçi çözümler üretiyor. Yenilenebilir enerji çözümlerinden sürdürülebilir

yorlar. Bu üretken ruhlar, inovasyon ve iş birliğinin gücünü kullanarak toplumsal dönüşümün mimarları oluyorlar. Onlar, etik değerleri ön planda tutarak kapsayıcılığı bir sanat formu olarak benimseyip küresel toplumumuzda kalıcı izler bırakmayı hedefliyorlar. Bu süreçte teknoloji girişimciliği sadece ekonomik değer yaratmakla kalmıyor aynı zamanda toplumsal faydayı iletmenin ve dünyamızı daha yaşanabilir bir yer hâline getirmenin bir aracı hâline geliyor. Girişimcilerin bu yolculuğu bir yandan cesaret ve yenilikçilik gerektirirken diğer yandan derin bir sosyal sorumluluk duygusu gerektiriyor. Etik hususları gözetken, kapsayıcılığı teşvik eden ve anlamlı bir etki yaratma çabası bu girişimlerin kalbinde yer alıyor. Bu, sadece teknik becerilerin değil aynı zamanda insan merkezli bir bakış açısının da önemini vurguluyor. Bu, bize teknolojinin sadece araçlar ve algoritmalar topluluğu olmadığını aynı zamanda insan ruhunun ve toplumsal iyiliğin gelişimine katkıda bulunan bir güç olduğunu hatırlatıyor. Girişimcilerin bu vizyonu paylaşması ve bu potansiyeli gerçekleştirmesi bizim ortak geleceğimiz için hayati önem taşıyor.

Bu nedenle, teknoloji girişimciliğinin ve sosyal faydanın kesişim noktası, sadece bir kavşak noktası değil aynı zamanda bir fener, bir rehber, bir umut ışığıdır. Bu ışık, dünyamızın en karanlık köşelerine bile ulaşabilir ve orada, en umutsuz durumlar arasında bile değişim ve iyileşme için bir yol gösterebilir. Bu, teknoloji girişimcilerinin önünde duran meydan okumayı ve aynı zamanda sunduğu büyük fırsatı bizlere gösteriyor: Yenilikçi çözümlerle etik ve kapsayıcılık ilkelerini önceliklendirerek ve anlamlı bir etki yaratma gayretiyle daha iyi bir dünya inşa etmek.

tedarik zincirleri yönetimine kadar bu girişimler, teknolojinin sadece mevcut sorunları çözmekle kalmayıp aynı zamanda daha iyi bir gelecek inşa etme potansiyeline sahip olduğunu kanıtıyor. Bu, bir yandan gezegenimizi korurken diğer yandan da toplumsal refahı artıran bir denge kurma çabasını da mümkün kılıyor. İnsani yardım çabaları ve kriz müdahalesi alanında teknolojinin dönüştürücü etkisi ise tartışılmaz. Afet yardım çalışmalarında insansız hava araçlarının kullanımından, şeffaf yardım dağıtımını için blok zinciri teknolojisinin uygulanmasına kadar, teknoloji, yardımın daha etkili ve verimli bir şekilde dağıtılmasında bizlere yeni imkânlar sağlıyor.

Geleceğe baktığımızda teknoloji girişimciliğinin sosyal faydayı iletmede oynayacağı rolün büyüklüğü açık. Girişimciler inovasyonun ve işbirliğinin gücünü kullanarak yaşamları

iyileştirebilir, daha adil ve sürdürülebilir bir dünya inşa edebilirler. Bu süreç sadece teknolojik gelişmelerin değil aynı zamanda insan ruhunun da bir zaferidir; çünkü en nihayetinde bu girişimlerin arkasında dünyamızı daha iyi bir yer hâline getirme vizyonuna sahip insanlar bulunmaktadır. Teknoloji girişimciliği bu nedenle sadece bir iş modelinden çok daha fazlasıdır; o, umudun, yeniliğin ve insanlık için daha parlak bir geleceğin sembolüdür.

Teknoloji ve sosyal fayda çağımızın özgün dokusunda birbirine sıkı sıkıya örülmüş iki iplik gibi var oluyor. Bu birleşim, dünyamızın karşı karşıya olduğu pek çok meydan okumaya karşı umut verici bir cevap sunuyor. Girişimciler bu iki ipliği alıp insanlığın yararına yeni desenler dokuyorlar; etik, kapsayıcılık ve anlamlı etkiyi önceliklendirerek küresel toplumumuzun dokusunu daha da zenginleştiriyorlar.

KERVANLAR VE ÇÖLDEKİ İŞARET TAŞLARI

rukıye aydoğdu demir

Taşıdığı haberi bir an evvel şehre ulaştırmak istercesine tozu dumana katıp esiyordu rüzgâr... Arkasından olgunlaşmış türlü mevsim meyvelerinin, Bağdat'ın meşhur hurmalarının, gül, misk ve amberden oluşan özel karışımların, rengârenk Horasan dokumalarının, birinci sınıf Kûfe ipeklerinin ve parşömenler üzerinde henüz kurumamış taze mürekkebin kokusunu getiriyordu. Nihayetinde şehrin meydanını bir güzel süpürüp sakinlerine bir nebze ferahlık taşıırken peşine taktığı

haberi de şehirdekilere iletliyordu: “Ebu Abdullah Muhammed b. İsmail el-Buhari Bağdat'a geldi.”

Gözleri yolda bu önemli misafiri bekleyen Bağdatlı âlimlerin heyecanı şimdi daha da hissediliyordu. Sahip oldukları ilim ve irfan heyecanlarını yatıştırmaya yetmiyor, acemi bir kurnazlıkla genç yaşta bu denli bir şöhrete sahip olan bu büyük hadisçi Buhari'yi imtihan etmek için sabırsızlanıyorlardı. Meraklarını dindirmek için ise planları hazırды.

Eller ovuşturularak mekân ve zaman belirlendi ve bir hadis meclisi tertip edildi. Bekleyip görecektlerdi...

Tüm bunlar yaşanırken Buhari çember şeklindeki şehrin görkemli kapılarının birinden giriş yaparak Bağdat'a geldi. Başını kaldırıp şöyle bir baktığında en son gelişinden bu yana başkentin ne kadar büyü-yüp geliştiğini fark etti. Şüphesiz Bağdat'a bu ilk gelişi değildi. Uçsuz bucaksız ilim yolculuklarına başladığından beri o kadar çok yol katetmişti ki... Artık iyiden iyiye alışmıştı hayatının bir parçası hâline gelen yolculuklara. Kaç kez yüklemişti kitaplarını kervana, kaç kez indirmişti hatırlamıyordu. Kaç muhaddisin izini sürüp kaçıyla yüz yüze görüşebilme fırsatı elde etmişti? Bilmiyordu. Hangisinin kapısına vardığında ölüm haberini alıp üzölmüştü hangisine mülaki olduğunda onun artık hadis nakledemeyecek yaşa geldiğini anlayıp başı önde geri dönmüştü? Bilmiyordu. Bildiği tek bir şey vardı: Sadece yol değildi derdi. Kervanlar için çöldeki işaret taşları neyse niyet de onun için oydu. Bu yüzden ara ara kalbini yoklar ve onun da istikamet üzere olduğunu görmek isterdi. Ayaklarla birlikte kalbin de nereye gittiği önemliydi.

İlk yolculuğunu hatırlardı zaman zaman; annesi ve kardeşiyle birlikte

memleketleri Buhara'dan çıktıkları o hac yolculuğunu... Kâbe'yi ilk gördüğü anda hissettiği o tarifsiz duygu-yu... Ve Kâbe'nin gölgesindeki ders halkalarını. Birbirinden değerli muhaddislerin meclislerine dâhil olduğunda yolda karşılaştığı sıkıntıların hepsini unutturdu. Mekke'den sonra Medine'ydi ikinci durağı. Burada da bir süre kalmış ve Peygamber'inin (s.a.s.) kabrinin hemen yanı başında, mehtaplı gecelerde *Tarih-i Kebir*'ini yazmıştı. Henüz bıyıkları terlememiş, on sekiz yaşında genç ve çok yetenekli bir muhaddisti o zaman Buhari. Sonrasında yolculuklar kesintisiz devam etti. Dimaşk, Basra, Belh, Merv, Nişabur, Rey, Horasan, Kufe, Humus, Mısır, Buhara, Vasıt, Askalan, Hicaz, Bahreyn... Üstelik sadece bir kez değil ihtiyaç durumuna göre defalarca ziyaret etmişti Mısır ile Maveraünnehir arasını. Kâh Askalan'da, Aksa'nın yanı başında bir zeytin ağacının gölgesinde kâh Şam Ümeyye Camii'nin sütunlarının dibinde kuruyordu halkalarını. Bağdat'a en son gelişinde ise on binlerce kişi Mansur Camii'ndeki meclisine akın etmiş ve büyük bir izdiham yaşanmıştı. Hadis talebeleri mecliste kendilerine bir yer bulabilmek için geceden camiye doldurmaya başlamışlardı. Yirmi bin kişinin katıldığı mecliste insanlar Buhari'yi görebilmek için evlerin damlarına, etraftaki hurma ağaçlarına çıkmışlardı. Bağdatlılar için unutulmaz bir gündü... Tıpkı bugün gibi... Gök kubbenin altında Resulullah'ın hadislerini kendisinden daha iyi bilen kimse olmayan, "Emirul-mü'mininin fi'l-hadis" Buhari, işte yine karşılarında, beldelerindeydi.

Bu müjdeli haber büyük bir hızla kulaktan kulağa yayılıyor, ulaklar camilerde Buhari'nin düzenleyeceği imla meclisinin yerini ilan ediyorlardı. Başta hadisçiler olmak üzere farklı İslam beldelerinden gelmiş olan âlimler, emirler, fakihler, kadılar, şairler ve kendileri için bu olayın iyi bir anlatı olacağını düşünen kıssacılar Buhari'nin ilminin derinliğine, hafızasının kuvvetine bizzat şahit olmak için meydanı doldurmaya başlamışlardı. Herkes hazır, meclisi tertip edenler de...

Buhari, mecliste kendisine ayrılan yere geçip âdeti olduğu üzere müstemlisine işaretini verdi. Müstemli de kendini fazla yormadan ustalıkla sükûneti sağladıktan sonra gür sesiyle Kur'an okumaya başladı. Sonrasında Allah'a hamd, Peygamber'e salat ve dua edildi. Hürmet ve muhabbetle, hasetle, özenti veya hayretle kendisini izleyen yüzlerce göz üzerindeyken hadisleri nakletmeye başladı Buhari. Tam bu sırada huzursuz bir bekleyişte olduklarını hissettiren bir edayla soru sormak üzere kıpırdanan on kişi belirdi kalabalığın arasında. Sonra da isnadları ve metinleri karıştırılmış olan onar rivayeti Buhari'ye sırayla sormak üzere ondan söz aldılar. Buhari ise düzmece isnad ve metinlerden oluşan rivayetleri dikkatle dinledi ve her birinin sorusuna "Böyle bir rivayet bilmiyorum." diyerek cevap verdi... Bunun üzerine giderek daha çok hissedilen bir uğultu arasında birbirlerine "doğru mu işittim" diyen gözlerle bakan insanlar göz göze geldiler. Hokkaları ellerinden istemsizce düşüp etrafı mürekkebe bulayan taze

talebeler göz göze geldiler. Ve gerçekten böyle bir rivayetin olmadığı farkında olan basiret sahibi muhaddisler de göz göze geldiler ve ince bir tebessümle birlikte bakışlarını tekrar Buhari'ye yönlendirdiler. O ise edep ve vakarın genç bir muhaddise en çok yakıştığı şekilde söz aldı ve kendisine soru soranlara yönelerek önce tek tek yanlış olan rivayeti sonra onun düzeltilmiş hâlini onlara haber verdi. Henüz birkaç dakika önce kendisine okunan hatalı yüz rivayeti hemen nasıl da ezberleyebilmiş ve doğrularını tespit ederek düzeltebilmişti! Bir bir yerine koyduğunda her bir parçayı, muhataplarının yüzleri görülmeye değerdi...

Bağdat'ın görkemli kapılarının birinden çıkarak başka bir şehrin yolunu tuttu Buhari. Kuzeydeki Horasan kapısı mı güneydeki Kufe, Şam ya da Basra mı? Dairevi şehrin hangi kapısından hangi İslam şehrine doğru yola çıktığını kimse bilemedi... Ama her şehir kendi rengine göre farklı bir iz bıraktı onun hayatında. Kimi bütün sıcaklığıyla karşıladı, cömertçe ağırladı kimi ise zorunlu sebeplerden dolayı sığınılan tekinsiz bir limandı. Ve insanlar gibi şehirlerin de aniden nükseden kıskançlıkları vardı; en güvenilir olanında bile ne zaman ortaya çıkacağı kestirilemeyen, karanlık bir çıkmaz sokak gibi hiçbir zaman emin olunamayan yanları vardı. Hepsinden biraz tattı Buhari. Yollar ve halkalarla örülüydü onun kaderi. Her yol bir halkaya çıkmış her halka yeni bir yola ulanmıştı. Değişmeyen tek şey ise onun niyetiydi. Ayaklarla birlikte kalbin de nereye gittiği önemliydi.

SADECE RAHMET

FATMA ASİYE ŞENAT

Bu dünyadan pek çok güzel insan geldi geçti. Bunların pek çoğu hiç tanınmadı, bilinmedi. Kulluklarındaki güzellik bütün boyutlarıyla ancak yarın, hesap zamanı anlaşılabilecek. Bazılarının varlığı da insanlığa mal oldu, başka başka özellikleriyle fark yarattılar. İsimlerini duymak bile onları tanıyanların gönlünde ferahlık, dudaklarında gülümseme sebebi oldu. Kıymetleri, ne demek istedikleri, vefatlarından çok sonra anlaşılan da oldu, kendi dönemlerinde ba tacı edilen de. Nihayetinde hepsi sevgiyle, övgüyle, saygıyla gönüllere nakş oldu. Ama onlardan biri var ki ah biri... Kelimeler ona duyulan sevgiyi anlatmaya yetmedi, kalem kalemliginden utandı onun hakkında yazarken... Bilemedi seven ona nasıl hitap edeceğini: “Sana Ahmed mi Muhammed mi Muhabbet mi diyem? Yoksa mahbub-i Hda, şah-ı Melahat mı diyem?” diye soruverdi. Sonra: “Sen Ahmed-i Mahmud-u Muhammed’sin efendim, Hak’tan bize sultan-ı meyyedsin efendim.” dedi sustu. Allah (c.c.) bile ona tek şekilde hitap etmemişken sevenlerin gönlünün şaşırması mukadderdi aslında... Allah ona “Müzzemmil” demişti, “Müddessir” (rtsne bürünen), “Eyyuhennebi” (ey Nebi), şahit (tanık), “Mübeşşir” (müjdeleyen), “Nezir” (uyaran)... Hatta Allah kendi güzel adlarından Rauf ile Rahim’i

onunla paylaşmayı tercih etmiş, bu isimleri aracılığıyla onun tabiatını tanıtmıştı.

Allah Te’al’nın Hz. Peygamber’i tanıtırken zikrettiği ifadelerden biri ise çok meşhur: “lemlere rahmet.” “Biz seni lemlerin tamamına sadece rahmet olarak gönderdik.” (Enbiya, 21/107.) Eğer ayet-i kerimede “Biz seni insanların ve cinlerin tamamına sadece rahmet olarak gönderdik” buyurulmuş olsaydı, onun Resulü’s-Sakaleyn (insanlara ve cinlere gönderilen elçi) vasfını hatırlar, daha hızlı intikal şağlardık manaya. Oysa onun hakkında denen “lemlere rahmet” tanımı; Hz. Peygamber’in vesilesi olduğu rahmet halkasını alabildiğine genişleten bir ifade. Çünkü lemler kelimesinin kendisi çok yönlü ve çok boyutlu; içine insanları, cinleri, melekleri, hayvanları, bitkileri, ayrıca görünen görünmeyen, insana açık kapalı bütün varlık katmanlarını alabiliyor. E nasıl oluyor da Hz. Peygamber birbirinden farklı özelliklere sahip bütün bu varlık katmanlarının tamamına birden rahmet olabiliyor?

Bütün varlık katmanları karşısında nerede duracağını, onu nasıl değerlendireceğini insanlığa anlatarak, göstererek, yaşayarak ifade etmesi Hz. Peygamber’in bütün lemlere

rahmete vesile hlinin başlıca tezahürlerinden biri olsa gerek. Onun ğrettikleriyle hayatında huzuru yakalayan; kendisiyle, Rabbiyle, diğer insanlarla, eşyayla, en genel manada bütün mevcudatla ilişkisini dengeli bir seviyeye yerleştiren, rahmet derinasına dalmış girmiş demektir.

Hz. Peygamber, Allah karşısında bir insanın erişebileceği en yüce konumda yani kulluk makamında seyr eden bir güzel kul. Allah tarafından onca övülmüş olmasına rağmen O’nunla iletişiminde dengeyi hep korumuş, “havaya girmemiş” bir kul. Rabbinin belirlediği kurallara en st seviyede riayete gayret eden ama bu emeğine güvenerek asla gevmeyen, Rabbin merhameti olmasa o muhteşem kulluğunun bile yeterli gelmeyeceğini samimi şekilde itiraf edebilen bir mütevazı kul. şu kadar nafile oruç tutmakla, şunca tavafla, umreyle övünen, ibadeti sayıya bağlamış skor dindarlarından ne kadar da farklı, değil mi? Henüz buradayken hesabı görülmüş ve cenneti istihkak etmişçesine konuşan, davrananlardan ne kadar uzak! Sevgiyle itaati, balamakla güvenmeyi, korkuyla ümidi ne güzel harmanlamış gönlünde. Çok seviyor diye itaatten, büyük bir azimle itaat ediyor diye sevmekten vazgeçmemiş. Allah’ı çok sevdiğini beyan eden ama O’nun

istediği hayatı sürmeyen, hayatında ibadet rengi bulunmayanlardan da çok farklı değil mi bu tutum? Hem bu dünyanın tadını alan ama Allah'a kavuşmaya da can atan. Rabbi tarafından bazı tutumları ve kararları sebebiyle uyarıldığında artık o konuda bir ömür boyu maksimum seviyede özen gösteren.

Hem mütevekkil, her işini Rabbine ısmarlamış hem de olayların olumlu şekilde cereyan etmesi için planlar kuran, tedbirler alan bir stratejist aynı zamanda. Tedbirler işe yaramayınca ise başka bir denge noktası oluşturmuş: Üzülse bile takdire rıza göstermiş, eşzamanlı olarak yeni tedbirler, yeni planlar, yeni çıkış yolları aramış. Cüzi irade ile külli irade arasında kurduğu muhteşem denge, ilahî rahmetin bir yansıması. Bugün ya sadece tevekküle ya da sadece emek ve gayrete yaslanarak hayatın enerjisini ve neşesini söndürenlere çok güzel ve dengeli bir yol haritası değil mi bu? Aşması gereken bir engeli, çözmesi gereken bir meselesi olana en güzel örnekliği, gönle inşirahı sunan bu denge rahmet tecellisi değil de ne?

İnsanla iletişimde dengeli. Bir yönüyle çok merhametli, koruyan, sevgisiyle kuşatan; bir yönüyle de hakikat söz konusu olduğunda gözünü kırpmadan doğruyu yüksek perdeden haykıran, uygulayan Son Elçi. Ne "Aman kimse incinmesin." diye gerçeği söylemezlik edecek kadar yumuşak tabiatlı ne de her konuda her zaman en keskin duruşu seçecek kadar katı. Bir yanıyla evinde eşlerine yapması gereken uyarıyı bile yuttuğu, düğün gecesi evinde uzun

uzun oturanlara "Hadi artık evinize gitseniz." diyemediği için Allah'ın ayet indirdiği bir yumuşacık pamuk; diğer yanıyla adalet için gerekirse gözbebeği Fatıma'sının elini kesmekten çekinmeyeceğini beyan eden çelik. Şu an hayatımızı daraltan, zorlaştıran en önemli sorunlardan biri değil mi gereken yerde gereken tepkiyi belirleyip verememek? Bir dizi çorap örülmüyor mu bundan dolayı başımıza? Onun eylem ve söylemlerini örnek alıp gerekenin ne olduğuna daha rahatça karar verebilirsek, rahmet yağmurları inmez mi çoraklaşan hayatlarımıza?

Kâinattaki bütün varlıklara yüksek farkındalıkla yaklaşan bir yüce kul. Güneşin doğuşunu, taze sabahı dualarla buyur eden, günü yine dualarla uğurlayıp bu sefer akşamı dualarla karşılayan bir güzel kul. Dualarında sanki kâinattaki her varlığı gözünün önünden, gönlünden geçiren, selametlerini niyaz eden bir murakıp. Yağmura dualarla hoş geldin diyen, aynı zamanda fazlasının oluştura-bileceği zarara karşı tetikte, hava fazlaca bulutlu olsa önceki ümmetlerden biri böyle bir bulut kümesinin ardından gelen felaketle helak edildiği için tedirgin. "Biz Uhud'u severiz, Uhud da bizi." buyurarak en sevdiklerinin vahşice şehit edilmesine tanıklık eden dağla aralarında dostluk ilişkisini beyan eden bir engin gönül. Taşın, toprağın, havanın, suyun, göğün, yerin varlığının, deviniminin ve hizmetinin farkında. Onlarla aynı düzlemde kulluğunu icra ederken onların da kulluklarına tanıklık eden bir Peygamber. Dağlarla, taşlarla, scherlerde kuşlarla tespih eden Davud Peygamber'den

el almışçasına bir derin hassasiyet. Hemdem olduğumuz tabiat varlıklarının hem değerini ikrar eden hem zararından çekinen bir peygamber. Dokunuşu minberine şefkat, nazarı devecağızına selamet. Eşyanın mahiyetine dair verdiği bilgiler eşyaya da bize de rahmet.

Örnekler uzar gider, özü de hep aynı yere çıkar: Kendisinden başlayarak kademe kademe bütün varlıklara ne az, ne de çok değerini; sadece hak ettiğini vermek ve bunun nasıl gerçekleştirileceğinin örnekliğini göstermek, ilahî rahmetin Hz. Peygamber üzerinden sağanak sağanak akışıdır diyelim, susalım, Yunus konuşsun:

"Canım kurban olsun senin yoluna
Adı güzel kendi güzel Muhammed"

MODERN KİMYANIN BABASI CABİR BİN HAYYAN

KORAY ŞERBETÇİ

Miladi 721 yılında Horasan'ın Tus şehrinde yaşayan Hayyan adlı eczacıya bir oğlu olduğu müjdelendiğinde sadece bir hane dünyaya yeni gelen bu çocukla şenlenmiyor, aynı zamanda dünyada bilimi omuzlayarak insanlığın yararına ileri taşıyacak bir âlimi kazanmış oluyordu. Yeni doğan bu çocuğun adını Cabir koyan babası dönemin siyasi karışıklığında 725 senesinde idam edilince Cabir de daha küçük bir çocuk iken yetim kalacaktı.

Hayatı hakkında pek az şey bilinen bu büyük âlimin yaşamının önemli bir kısmını Kufe'de geçirdiği tarihî kayıtlarda mevcuttur. Cabir bin Hayyan, kendisini eğiten hocalarının adını dile getirdiği için onu eğiten bu isimlerden birkaçı günümüze ulaşmıştır. Harbî el-Himyari, adını bilmediğimiz ama lakabı Üzü'nü'l-Himar el-Mantiki ve Marinos'un öğrencisi olan bir rahip bunlardan bazılarıdır. Fakat Cabir bin Hayyan için hocalarından en önemlisi Kufe şehrinde tanıdığı, Hz.Peygamber'in torunu büyük âlim Cafer es-Sadık idi. Hocasını "hikmetin kaynağı" diye niteleyen Cabir bin Hayyan, büyük ölçüde zihnini hocasının ken-

disine aktardıklarıyla şekillendirdi. Cabir bin Hayyan, gerek hocası Cafer es-Sadık'ın ilminin etkisi gerekse de içinde bulunduğu ortamın elvermesiyle kimya araştırmalarına yöneldi. Cabir bin Hayyan, kimya alanında çalışmalarını geliştirmek için bir süre sonra Bağdat'a gitti. O dönemde Bağdat'ta Abbasilerin vezirlerini çıkaran ünlü Bermeki ailesinin desteğiyle uzun süre bilimsel çalışmalar yaptı. Yine kaynaklardan anlaşıldığına göre uzun süreli seyahatlere de çıkarak; Suriye, Mısır ve Hindistan'da da bulundu. Fakat Bağdat'ta siyasi çekişmeler sonucu Bermekilerin devlet yönetiminden uzaklaştırılmasından sonra tekrar Kufe'ye döndü ve ölümüne dek burada yaşadı.

Peki Cabir bin Hayyan bilim tarihinde nasıl bir iz bırakmıştı?

Modern Kimya Biliminin Babası

Cabir İbn Hayyan'ın adının Boyle, Priestley ve Lavoisier gibi modern kimyanın kurucu babaları ile birlikte anılması boş yere değildir. Çünkü insanların sadece simya ile uğraştığı Orta Çağ'da adı geçen Batılı kimyacılar asırlar önce deneysel yöntemi kullanan Cabir bin Hayyan'a modern kimya biliminin babası deniliyordu.

Cabir bin Hayyan kimya alanında yaptığı bilimsel çalışmalarda deney-

sel yöntemin önemini kavramış ve başarıyla uygulamıştı. O, *Muhtaru Resa'il* adlı eserinde Batı'da ancak XVIII. ve XIX. asırlarda duyabileceğimiz ifadeyi açıkça dile getirmişti: "Bu kitapta duyduklarımızı, bize söylenenleri yahut okuduklarımızı değil ancak tecrübe ettikten sonra gözlediğimiz şeylerin özelliklerini zikrettik."

Bu Müslüman âlim, çalışmaları sonucunda pek çok kimyasal bileşiğin, deneylerde kullanılan çeşitli aletlerin ve kimyasal deneyin de geliştiricisi olmuştu. İşte tam olarak bilim tarihçileri tarafından modern kimyanın kurucusu kabul edilmesinin bir nedeni de bu oldu.

Cabir bin Hayyan'ın Teorileri

Cabir bin Hayyan'ın çalışmalarının temeli doğal olarak Antik Çağ'dan Modern Çağ'a kadar geçerliliğini korumuş olan doğa felsefesine dayanmaktaydı. Bu felsefe, küçük âlem (insan) ile büyük âlem (kâinat) anlayışına ve semavi güçlerin yeryüzündeki etkileri düşüncesine dayanıyordu. Ayrıca Cabir bin Hayyan ölçme ve deneye büyük önem vererek Pisagor'un izinden ilerlemişti. Cabir, maddi âlemden matematiğe dayanan bir düzen bulunduğunu savunuyordu.

Cabir bin Hayyan'a göre tüm madenlerin aslı, gezegenlerin

Bilim tarihçisi ve arkeolog Mayerhoff "Avrupa'da kimyanın gelişmesi doğrudan Cabir'e dayanır." der.

yeryüzündeki işaretleridir ve bu yönleriyle yalnızca yeryüzüne ait olmayan birer özden ibarettir. O, bütün madenlerin kükürt ve cıvanın farklı oranlar ve gökten gelen etkiler altında birleşmesinin neticesinde oluştuğunu iddia ediyordu. İşte bu karışımlar sonucu oluşan madenlerin en mükemmeli altındı. Madenlerin fiziki olduğu kadar ruhsal özelliklere de sahip olduğunu söylemesi günümüz insanı için garip gelebilir ancak her maddenin bir titreşime sahip olduğu gerçeğini asırlar öncesinden ancak bu ifadelerle dillendirmişti belki de.

Cabir bin Hayyan'ın bir diğer çalışması da maddelerin sınıflandırılmasıydı. Bu sınıflandırmaya göre maddeler üç gruba ayrılıyordu; ruhlar (ateşte tamamen uçucu maddeler), metaller (çekiçle dövülebilen ses ve parlaklığa sahip maddeler), cisimler (eriyebilen veya erimeyen maddeler).

Cabir bin Hayyan'ın Günümüze Katkıları

Metallerin işlenmesi, kumaş ve deri boyanması, dayanıklı kumaş yapımı, altın üzerine yazı yazmak için altın pirit kullanımı ve asetik asidin yoğunlaştırılması için sirke damıtılması, cam yapımı tekniklerinin geliştirilmesi gibi kimya sanayi ile ilgili önemli çalışmalar yaptı. Bunun yanında çeşitli metallerin kullanıma, oksitlenme konularıyla birlikte arsenik gibi zehirli madde-

lerin yapılarını inceledi ve izah etti. Kimya biliminin olmazsa olmazı sayılan damıtıcı imbiğini icat etti.

Bir diğer önemli keşfi de “kral suyu”nun (aqua regia) üretimi oldu. Kral suyu, özellikle önemlidir çünkü kimya alanında pek çok asit bulunur ama asitler, platin ve altın gibi maddeleri çözemez. İşte Cabir bin Hayyan'ın bilime armağan ettiği kral suyu, başta altın ve platin gibi oldukça güçlü metallerle etkileşime girebiliyor ve bunları çözebiliyordu.

Ama Cabir bin Hayyan'ın belki de en göze çarpan çalışması ancak XIX. ve XX. asırlarda çözümlenecek olan atom ile ilgili tespitleriydi. O, daha VIII. asırda atomla ilgili şunları söyleyebilecek bilimsel donanıma sahipti: “Maddenin en küçük parçası olan cüz-ü layetecezzada (atom) yoğun bir güç vardır. Bu küçük parçanın da parçalanamayacağı net olarak söylenemez. O da parçalanabilir. Parçalanınca da öylesine bir güç meydana gelir ki Bağdat'ın altını üstüne getirebilir. Bu, Allah'ın kudret nişanıdır.”

Bu denli derin ve donanımlı bir bilim insanı olan Cabir bin Hayyan 815 yılında Irak'ın Kufe şehrinde vefat etti. Ardında bilime adanmış bir ömrün kanıtı olarak yirmi ikisi kimya ile ilgili olarak yüzü aşkın kitap bıraktı. Bunlardan bazıları şunlardır: *Kütüb el-Sab'in* (Yetmiş Kitap), *Kitab el-Havass el-Kebir*

(Büyük Nitelikler Üzerine), *Kütüb el-Ecsad el-Seba* (Yedi Metal Üzerine), *Kitab el-Nur* (Işık Üzerine), *Kitab el-Ahcar* (Taşlar Üzerine), *Kitab el-Dürr el-Meknuna* (Değerli Taşlar Üzerine), *Kitab el-Usul* (Yöntem Üzerine), *Kitab el-Mizan* (Denge Üzerine)

Cabir bin Hayyan, Batı dünyasında da kimya sahasında büyük üstat olarak tanındı ve “Geber” adıyla ünlendi. Batı'da XIII. ve XIV. yüzyıllarda ortaya çıkan Cabir bin Hayyan'ın tercümelerinden oluşan kimya külliyatı, modern kimya biliminin sonraki altı asırlık dönemde gelişmesinde başrolü oynadı. Bunun en göze çarpan kanıtı kimya kelimesinin İngilizce karşılığı olan “alchemy” kelimesinin, Cabir bin Hayyan'ın çalışmalarının neticesi olarak Arapça “al-kimiya” kelimesinden türemiş olmasıdır. Bilim tarihçisi ve arkeolog Mayerhoff “Avrupa'da kimyanın gelişmesi doğrudan Cabir'e dayanır.” diyerek net bir tespit yapmıştı. Cabir'in kimyaya yaptığı katkılar nedeniyle NASA tarafından Ay üzerindeki bir krater “Geber Krateri” adı verildi.

Bulgarcadan Çeviren: Suzan Yörük

PRELÜT

Sıcak avuçlarımda seni hissediyorum.
Beklenmedik gülüşlerde ve parlayan gözyaşlarında,
Seni tanıyorum.
Damlalarca kan ve akamayan yaşlarla kaplı yollardan.

Çok geç olmayacak hiçbir zaman,
Yine yalnız ve talihsiz gideceğim.
Ama bugün şarkılar söyle bana durmadan,
Sen, gökten bana gönderilen sevincim.

Dönüp bana baktığında sıcak bakışlarla,
Bir çift göz öyle masum ve büyülü,
Erir sinemde uyuyan buzullar,
Ve sularda yankılanır taze bir şarkıyla.

Hâlâ dünyayı ve insanları seviyorum.
Seviyorum emeklerin zorluğunu ve anlamsız umutları,
Ve yine inanıyorum bizi gözleyen O'na,
Takdiriyle emreder kaderimizi.

B a ş k a
S e s l e r

*Bulgar edebiyatının ilk kadın edebiyatçılarından biridir. Şiirleri otuzdan fazla dile çevrilmiştir. 1991 yılında hayata gözlerini kapamıştır.

RAMAZAN DİKMEN'İ OKUMAK İÇİN 10 SEBEP

BİR Ramazan Dikmen çok geç yaşıta vefat etmesine rağ-
men ardında iki öykü bir de
deneme kitabı bırakmıştır.
ağdaşlarının aksine seyrek denile-
bilecek aralıklarla öykü yayımlasa
da görece hacimli diyebileceğimiz
daha da önemlisi içerik olarak çok
zengin metinler kaleme almıştır.
Kıyıya Vuranlar 1996 ve *Afife Ablanın
İncileri* ise 1997 yılında okur kar-
şısına ıkmiştir. İlk kitabı aynı yıl
Türkiye Yazarlar Birliği tarafından
dllendirilmiştir. Yazdığı ykle-
ri tarif ederken şöyle diyor yazar:
“Benim hikyelerim, bir anlamda
kendi kendini yazan hikyelerdir.
Önceden ölçülüp biçilen bir şekilde
kurgulanmış, planlanmış hikâyeler
değildir. Dolayısıyla daha önceden
belli olmayan, ama yazarak ulaşılan
bir macerayı içerir.”

Öykülerinde bilinç akışı dikkat çekecek
kadar ön plandadır. Yazar, toplumu
oluşturan temel unsurun birey oldu-
ğunun farkındadır. İçeriye, kabuk bağlamış
yaralara, devinip duran sızılara, ince bir bakış
fırlatır. Bunu yaparken toplumu da ıskalamaz.
Bilakis böylece bir toplum fotoğrafı çeke-
bilmiştir. Şehri, taşırayı her yanıyla ele alır.
Kurduğu atmosferi kahramanın gözünden
süzerken, insanın tabiatına aykırı davranmaz.
Böylece ortaya derin bir öykü toplamı çıkar.

 Ramazan Dikmen kahramanlarını, ıskalanmış, hayatla
arasına mesafe koyan, utangaç, silik, özgün, duygusal
tiplerden seçer. Ancak bu tiplerin hemen hemen tamamı fitrat-
larından yola çıkarak kendilerine yeni bir dünya kurabilmişler-
dir. Bu dünya tıpkı yazarın öyküleri gibi yazıldıkça/yaşandıkça
kendi yolunu bulur. “Başını usulca kaldırıyor. Gözlerini karşıda-
ki boş duvara çeviriyor. Bakışları bulanık ve kayıp. Gülümsüyor.
Herkesin görmediği bir şeylerin farkında olma ayrıcalığına ermiş
insanların acımalı hoşgörüsüyle.”

Necip Tosun, yazar için, “Kuşıaının pek çok yazarından
nce, öykünün ağırlıklı olarak bir dil olayı olduğunu
fark etmiştir.” der. Bu durum neredeyse tüm öykülerinde
kendini belli eder. Kullandığı dilin sade oluşu, kelime
seçimleri (yeğni, esrik, kunt), okuru yormayan tasvirleri
Âdeta sehl-i mümteni'ye örnek oluşturunacak cinstendir.
Dışarıdan bakıldığında basit görünen, ancak ayrıntılara girdi-
ğinizde büyük bir ırmağın ağıldadığını gördüğünüz, şiddetli
bir fırtınaya yakalandığınız, metrelerce yağan kara hayranlıkla
baktığınız bir izleneye dönüşür yazılanlar. Dildeki bu zarafet
Öykünün tüm unsurlarına da sirayet eder. Kahramanlardan
mekân seçimine, olaylardan diyaloglara kadar.

Ramazan Dikmen dünyada meydana gelen olaylara sessiz
kalmaz. Sovyet Rusya'nın Afganistan'ı işgali, İran-Irak
Savaşı, 12 Eylül darbesi öykülerinde yer alır. Ancak bu
yer alma tek başına bir itirazdan ziyade entelektüel bir
zeminde tartışılır. İnsanın dünyadaki varlığı, dünyaya
dair tasarısı toplumsal hafızanın sınırları içinde yeni
bir yol ve bir çıkış teklifi olarak sunulur. Bu olaylar bir
vakıa olarak tartışılırken Müslüman'ın varlığının
sorgulandığı öykülerle benzerlik gösterir. Modern
dünyanın içinde yaşamaya çalışan insanın buruk
hikyesidir bu.

DÖRT

İKİ

BEŞ

ALTI Ankara ve İstanbul iki uçtur onun için. Yazar İstanbul'a hayrandır. Ankara'nın puslu havasını sevmez. Geniş çerçeveden bakıldığında öykü atmosferi Ankara'yı anımsatsa da ümidini saklı tutar ve bir çıkış yolu arar. Buradaki çıkış yolu İstanbul'dur.

İstanbul'un dokusu, inceliği, içtimai hayat içindeki rolü, edebî kamusu gündemindedir. Çünkü İstanbul payitahttır ve hep güzellikle anılmıştır. Oysa Ankara oluşturulmuştur, yapaydır. Sürprizsiz ve durağandır. "Ankara sana göre, bize göre yer değil oğlum. O kent kısırlaştırır adamı, bitirir, tüketir. İstanbul'da bir okul kazanmanı isterdim. İstanbul'un insanı yenileyen, çoğaltan bir yanı her zaman vardır. Bir yürek kenttir İstanbul. Askeriyle, şairiyle, mimarıyla bir uygarlığın erlerini düşün oğlum. Onların damarlarındaki aşkı, esini, gücü bu kent besledi yüzyıllar boyu."

YEDİ Ömer Lekesiz, "İroni, Ramazan Dikmen hikâyelerinde mühim bir meseledir. Ramazan Dikmen'in hemen her hikâyesinde ironi bir şekilde yer alır." der bir yazısında. Özellikle altını çizmek gerekir, buradaki ironi mizaha yakın değildir. Aksine mizahın tam tersi istikamettir. Çünkü Dikmen, ironik üslubunu reddiye, acı, hesaplaşma, sorgulamayla besler. Bu durum bazen öykülerin tamamına sirayet ederken bazen de kahramanların diyaloglarına yansır. Buradan bakınca ondaki ironi, bir varoluş biçimidir. "Defter" hikâyesinde anı defterini dolduran askerlik arkadaşlarının Hüsnü için yazdıkları, ironinin tüm öyküye yansıdığını gösteren en net öykülerden biridir.

Musiki. Yazarın musikiyle olan ilişkisi ilk öyküde kendini gösterir. "Muhayyer" aynı zamanda toplu öykülerinin adı da olmuştur. Yazar öyküde musikiye olan ilgisini bir adım öteye taşır. Teknik bilgilere, formlara, kurulan yeni dünyaya hâkimdir. Bu sebepten sık sık "notalara" basar. Öykünün kahramanı kadın, bir aşk yumağının içinde kalmış ve oradan çıkamamıştır. Çareyi kendinden kaçmakta bulur. Bu kaçış öyküyü uzun yıllar sonrasına götürür. Kahramanımız dinginleşmiştir. Artık sadece hatıralar ve müzik vardır. "Zor bir şarkının meşkine başlanmıştı. Belki Dede'den, belki Hafız Post'tan, belki de Şevki Bey'den. Nakarat, hocayı bir türlü tatmin etmemektedir. Çok titiz insandı rahmetli. Günlerce o mısraı tekrarlayıp duracaklardır."

SEKİZ

DOKUZ

Tükenerek Çoğalmak, yazarın tek deneme kitabıdır. Kitap yazarın öykülerinde merkeze aldığı "Müslüman tipi"nin felsefik alt yapısının icrası niteliğindedir. Modern dünyanın inşası sırasında Müslüman münevverlerin takındığı tavır sorgulanır. Bir bakıma "son dönem gelişmeleri" değerlendirilir. Hayatta kalıp kalmanın mümkün olup olmadığı sorgulanır.

ON Dikmen'in yazdığı tüm metinleri okuyup arkanıza yaslandığınızda gönlünüzde oluşan o kekremsi tadın adı hüznün. Gam değil. Sadece hüznün. Ama aklı başında, kendinden emin. Nereye gideceğini, nerede konaklayacağını biliyor. Kabullenmiş. Yine de dünyaya küsmüş değil. Sakin ve sessiz ama kimsesiz değil. Onu okurken fondan hep Edip Cansever şiirleri geçti sanki. O zaman Cansever'i bir şiiriyle bitirelim:

"durup durup böyle hüznülenmemiz neden anlamıyoruz da ondan mı yoksa bir bütün olduğunu mutluluğun umudun bir bütün olduğunu seziyor muyuz yalnızca baktıkça gelincik tarlalarına uzaktan"

BİR PERDEDEN DİĞERİNE İZDÜŞÜMSEL BİR İMGE: FARHA

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte kitlelere ulaşma noktasında hem kolay hem etkin bir rol oynayan sinema, zamanla güçlü devletlerin propaganda aracı hâline dönüşmüştür. Filmde rol alan oyuncuların yetenekleri doğrultusunda iletilmek istenen mesaj, izleyicinin zihninde çok kolay bir şekilde yer ediniş izleyicinin duygularını da işgal edebilmektedir. Çünkü sinema ortak bir hafızadır. Sinemada Holokost'un temsiline dair ilk önemli yapıt Alain Resnais'in 1955 yılında çektiği *Gece ve Sis* (*Night and Fog*, 1955) filmidir. Ancak film 1956 yılında Cannes

Film Festivali'nde gösterildiğinde Almanlar tarafından kabul görmemiş ve protesto edilmiştir. Almanların yüzleşmeye cesaret edemediği film çok fazla ses getirmiştir. Cilt cilt kitapların yapamadığını, beyaz perde dakikalar içinde yapmıştır. Hitler'den sonra sinemayı çok iyi bir silah olarak kullananlar Yahudilerdir. *Piyanist* filmindeki patates sahnesinin, filmi izleyen herkesin zihnine kazınmasında görüldüğü gibi. Film, Adrien Nicholas Brody'nin canlandırdığı Wladyslaw Szpilman karakteri ile pek çok ödüle adını yazdırmıştır. İsrail Devleti'nin kuru-

luşunu meşrulaştırmanın yolunu vizörün ardına konumlandıran Yahudi lobileri aynı ölçekte Filistinlilerin yaşadıklarını perdenin arkasında tutmaya çalışmışlardır.

Her ne kadar Filistinlilerin sinemadaki varlıkları üzerinde uygulanan baskılar söz konusu olsa da Ürdün asıllı yönetmen Darin J. Sallam'ın ilk uzun metrajlı filmi *Farha*, Filistin'de günümüze dek uzanan olayların başlangıç noktasını bir kız çocuğunun gözünden anlatır.

Farha, Arapça mutluluk demek. İsminin anlamı ile müsemma sevinç dolu bir o kadar da inatçı bir kızın hikâyesi Farha. 1948 yılında Filistin'de yaşanan el-nakba (felaket) olaylarının başladığı yıllarda bir genç kızın hayallerinin nasıl bir evin kilerine kilitlendiğini gözler önüne seriyor. Kur'an eğitiminden sonra okuluna devam etmek isteyen muhtarın kızı Farha'nın, önce babası ve hocası ile sonrasında ise yaşanan olaylarla mücadelesini görüyoruz. On dört yaşındaki Farha, okumak için babasını ikna edip izin yazısını alsa da henüz okula gidemeden Filistin karışmaya başlar ve babası onun amcası ile gitmesini ister. Ancak o, babasını yalnız bırakmak istemeyince babası tarafından kilere kapatılır ve üzeri sıvanır. Filistin içindeki savaş, Farha'nın içinde hayatta

kalabilme savaşına döner. Bir kapı aralığından izler savaşı Farha. Genç bir kızın hayallerinin nasıl yok edildiğini bir kapı aralığından izleyiciye sunar yönetmen.

Anne Frank'ın Holokost sırasında ailesi ile birlikte Nazi toplama kamplarına gönderilmemek için Amsterdam'ın Prinsengracht semtindeki bir evin gizli bölmesinde gizlendiklerinde yaşadıklarını anlattığı günlüğe bir atıf gibidir Farha. On dört yaşında iki kız çocuğu, gizlendikleri yerden felaketi izlerler. Tek bir farkla, birinin izleyip not aldığı felaket yıllarca anlatılır, filmlere, romanlara konu olurken diğerinin izlediği felaketin sesi duyulmaz. Sinemaya da uyarlanan Anne Frank'ın hatıraları popülaritesini korurken bir kapı aralığından benzer felaketleri yaşayan sevinç kursağında bırakılan bir Farha var, der gibidir yönetmen.

Anne Frank, günlüğüne şöyle yazar: "Yahudi dostlarımızı beşer onar götürüyorlarmış. Gestapo'nun elinde görmedikleri hakaret kalmıyormuş, yükleyip öküz arabalarına, Drente'deki büyük Yahudi kampı Westerbork'a yolluyorlarmış (...) Öldürüyorlar onları herhâlde. İngiliz radyosu zehirli gazla öldürüldüklerini söyledi. En kestirme ölüm bu belki. Kafam yerinde değil hiç."

Film Künyesi:

2021 / 92 dakika / Dram

Orjinal Adı: Farha

Yönetmen: Darin J. Sallam

Oyuncular: Ali Suliman, Ashraf Barhom, Karam Taher

Ülke: Ürdün, Suudi Arabistan, İsveç

Filistinlilerin beşer onar götürüldükleri, evlerinden uzaklaştırıldıkları sahneler perdede akarken bir Farha'da, bu satırlarda insanın zihninden akıyor.

Filmde çarpıcı bir sahne var, Farha'yı o kilerden çıkaran bir ses. İşte o ses bizi bu satırlara götürüyor: "13 Ocak Çarşamba 1943. Dışarıda korkunç şeyler oluyor. İnsanlar evlerinden sürüklenerek çıkarılıyor ve tutuklanıyor. Küçük bir çanta ve çok az bir para almalarına izin veriliyor, eğer onlar da ellerinden çalınmazsa. Aileler parçalanıyor."

Anne Frank'ın Bir Genç Kızın Günlüğü'nden bir kesit daha bıraktım buraya. Sinemanın ne denli bir silah olduğunu ve ölümcül darbelerle insanların zihinlerine "onu kullananlarca" nasıl yer edindiğini söylememize gerek yok zannederseniz.

Hadi şimdi gözlerimizi kısıp bir kapı aralığından izler gibi Farha'nın iri gözlerinden seyredelim olup biteni, Farha şimdilerde bütün haber kanallarında ve sosyal medyada canlı yayında. Bütün Filistinli çocukların gözbebeklerinin içinde aynı korku ve endişeyle bize bakmakta.

GEÇMİŞ ZAMANIN PEŞİNDE

FATMA ÜNSAL

Yeni biçilmiş ot kokusunu aldıklarında şehirde yetişmiş çocuklar ne düşünüyor onu pek kestiremiyorum ama ben tüm köy çocukları adına hazır ol vaziyetine geçip diyorum ki: “Bu koku hele de toprak kokusuyla birleştiyse anne kokusudur. Arz ederim!”

Çok değil, henüz ilkokuldayken belki daha öncesi, boyum ocağa yetişmiyorken kardeşime mama suyu ısıtmaya tırmanırdım sandalyenin tepesine. Annem, suyu tarlaya gitmeden kaynatır bırakırdı ama o gelene kadar buz gibi olurdu. Kardeşime suyu ılıtıp mama yapardım. Sonra kucağıma annem gibi yatırdığım yavruyu annem gibi doyurmaya çalışırdım. Annem gibi uyutmaya sonra. Annem tarladayken bize ebem bakardı ama böyle mama gibi biraz daha yeni işleri ben yapardım. Ebeler mamadan anlamazdı çünkü. O bizi organik yollardan besler, organik bir şekilde severdi. Koca yaz bu döngüyle geçerdi. Zaman geçtikçe sandalyeye ihtiyaç duymadım. Boyum bir süre sonra anneliğe yetebildi.

Annem akşam ezanından sonra evimizin aşağısındaki fırının yanından gözükünce küçük anneliğimi unutup evlat olurdum birden. Annemin yüzü güneşten kızarmış olurdu. Üstünden başından yorgunluk akardı. Severdi beni elbet ama sevgisini yüzüne yerleştirecek mecali zor bulurdu, anlardım. Yazın olanca sıcağı tepesinden akmış olurdu eve gelene kadar. Üstünde ot ve toprak kokusu. Ot ve toprak kokusu, onu gün boyu bizim saramayışımızın öcünü alır gibi sarardı. Annem fırının orada birkaç dakika durur, ben ona sarılırdım. Göremediğim belki on saatin özlemiyle. Evden uşurlarken biz kokardık. Eve döndüğünde onlar kokardı! Onlar yani köylü kadının evi dışındaki mecburi evlatları. Toprak yani köylü kadının geçim arkadaşı. En birinci komşusu, dostu.

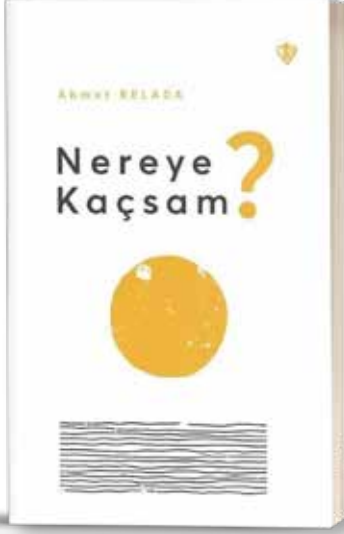
Sofraya tam sekiz kişi diz çökerdik. Yaz akşamında dışarıdan gelen cırcır böceği sesleri ve bilmem nerede harıl harıl öğüten patoz sesi. Uyumsuz bir orkestra sesi ama güzel. Bazen orkestranın uyumsuzluğu hoş görülebilir maksat orkestra olmak değilse. O maksatta değildik koca yer sofrasının başında. Karnımızı güzelce, sorunsuz doyurup kalkmamız lazımdı. Çünkü anne yorgun, çünkü annenin üstüne havalar soğuyana kadar gitmeyecek bir ot kokusu sinmiş. Çünkü sabah olduğunda herkes asli vazifesine: Ben anneliğe, annem tarla yollarına. Ebemse başımızda büyük olmaya.

Zaman istifini bozmaz, öylece devam eder, diyorlar. Geçti mi bir daha geri gelmesi de eksik gedik tamamlaması da zor, diyorlar. Hem kim onu yakalamış da sırtına gem vura, diyorlar. Doğru da diyorlar. Ama ya o kapı önünden yazın her gün, akşam vakti annesini bekleyen çocuk ne olacak? Zaman onu oradan neden ayıramıyor o zaman? Bugün bir parkta yeni biçilmiş çim kokusu alsa parkın bir yerinden sökün edip geliyor beklemeye koyuluyor. Hâlbuki annesi bilmem kaç sene önce gelmiş tarladan. Ne demeye koca koca şehirlerin çocuk dolu ama ıssız parklarının köşesinden olmayan fırının yanından beliriverecek anasını bekliyor o kız çocuğu?

Bir şeyle ilintilemesek, ulamasak anları birbirine, nasıl sahih olarak hatırlayabilirdik geçmiş? Annenin evden ayrılışı, onun arkasına bakmadan yoluna devam edişi, çocuğun onu neredeyse tarlaya varana kadar izleyişi. Annenin toprağa sarılışı, çocuğun dönüşü kadar bir gün önceki hayale sarılışı. Nasıl taşırdık bu kokular olmasaydı toprağımızı, memleketimizi, annemizi olduğumuz yerlere? Yaşlandıkça kaçıp saklanırdı bizden çocukluk. Gelmezdi bir daha. İnsan, çocukluk hâllerinin gözüne bakmadan nasıl yaşardı sonra?

*“Sonra ansızın o hatıra karşımda beliriverdi. Bu tat, Combray’da pazar sabahları Leonie halamın günaydın demeye odasına gittiğimde, çayına ya da ıhlamuruna batırıp bana verdiği bir parça madlenin tadıydı.”

Bu köşe, Marcel Proust’un *Geçmiş Zamanın Peşinde* adlı eserinden ilhamla hazırlanmıştır.

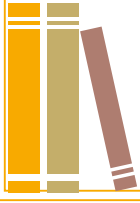
NEREYE KAÇSAM?
Ahmet Belada

KİTAPLIK

HAZIRLAYAN: YUSUF BİLAL DEMİR

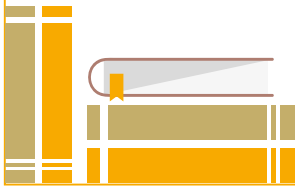
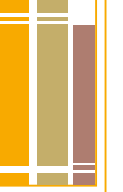

Nokta kadar menfaat için virgül kadar bükülmemelidir. Kendi konum ve gücünü bilmeyenler, başkalarının güdümüne girmeye mahkûmdur.

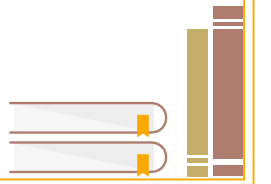
Unutmamalıdır ki hiç kimse kimsenin yükünü çekmediği gibi kimse kimsenin yerine hesap veremez.

Eleştirilmekten, yalan ve yanlışlarının söylenmesinden rahatsız olanlar, insanları makamının ve parasının gücüyle susturmaya çalışırlar. Onlar kendilerine koşulsuz boyun eğenleri severler.

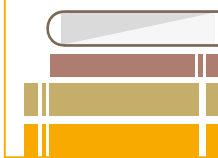
İnsan, tasarrufu başkasına ait olana karışmamalıdır. Her varlık kendisine tashihli işle meşgul olmalıdır. Değişik bir ifadeyle herkes taksimat-ı ilahiyeye razı olmalıdır.

Kendimize, aile efradımıza, eşimize, dostumuza, yeryüzü ve gökyüzüne kısaca kâinata turist bakışıyla değil ibret nazarıyla bakmalıyız.

Neredeyse hiç kimse kendine muhalif olanlara fırsat vermek istemez. Kendini eleştiren birini takdir eden hemen hemen yok gibidir. Varsa şayet takdire şayan biridir.

Kişilere olduğu kadar, olaylara da akliselim olarak bakmalıyız. Her abartılı övgü ve yergiden alabildiğine kaçınmalıyız.

Her insan bir başkasının öğüdüne ihtiyaç duyar. Öğütçüsü olmayanlar her daim bocalar.

